

ZAKON O PARNIČNOM POSTUPKU PRED SUDOM BOSNE I HERCEGOVINE

(Neslužbeni pročišćeni tekst¹)

Dio prvi - TEMELJNE ODREDBE

I - MJERODAVNOST SUDA

Članak 1.

(1) Ovim se zakonom određuju pravila postupka pred Sudom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud) u rješavanju imovinskih sporova (parnični postupak) između države Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: država) i entiteta, između države i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Distrikt), između entiteta, između entiteta i Distrikta i između institucija Bosne i Hercegovine koje vrše javne ovlasti.

(2) Odredbe ovoga zakona primjenjivat će se i u imovinskim sporovima, proisteklim iz štete koja je nastala pri obavljanju poslova tijela uprave Bosne i Hercegovine, drugih institucija Bosne i Hercegovine i službenih osoba tih tijela i institucija.

(3) Odredbe ovoga zakona primjenjivat će se i u drugim imovinskim sporovima, kad je mjerodavnost Suda utvrđena zakonima Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom.

Članak 2.

(1) Sud će, po primitku tužbe, prvo ocijeniti je li mjerodavan.

(2) *Sud ne može odbiti odlučivati o zahtjevu za koji je nadležan.*

(3) Prigodom ocjenjivanja mjerodavnosti, Sud će uzeti u obzir navode u tužbi i činjenice koje su Sudu poznate.

Članak 3.

Do pravomoćnosti odluke, po službenoj dužnosti, pazi spada li rješavanje spora u sudsku mjerodavnost i vodi računa o svojoj stvarnoj mjerodavnosti.

¹Neslužbeni pročišćeni tekst sadrži: Zakon o parničnom postupku pred sudom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 36/04), Zakon o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku pred sudom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 84/07) - **označen podebljanim slovima**; Zakon o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku pred sudom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 58/13) - *označen kosim slovima*; Zakon o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku pred sudom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 94/16) - označen podvučenim slovima.

Ovaj neslužbeni pročišćeni tekst služi za internu uporabu i na isti se ne može pozivati prilikom službene uporabe.

Članak 4.

(1) Kad Sud tijekom postupka, *do pravomoćnosti odluke* utvrdi da za rješavanje spora nije mjerodavan sud, nego neko drugo tijelo vlasti, oglasit će se nemjerodavnim, ukinuti provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

(2) Kad Sud tijekom postupka utvrdi da za rješavanje spora nije mjerodavan sud u Bosni i Hercegovini, po službenoj će se dužnosti oglasiti nemjerodavnim, ukinut će provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

(3) Kad tijekom postupka Sud utvrdi da je za rješavanje spora mjerodavan drugi sud u Bosni i Hercegovini, rješenjem će se oglasiti nemjerodavnim.

Članak 5.

(1) Nakon pravomoćnosti rješenja kojim se oglasio nemjerodavnim, Sud će bez odgađanja, a najkasnije u roku od tri dana, ustupiti predmet mjerodavnom sudu.

(2) Sud kojem je predmet ustupljen kao mjerodavnom nastavit će postupak kao da je kod njega bio pokrenut.

(3) Parnične radnje Suda, kao što su uviđaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i drugo nisu bez važnosti zato što ih je poduzeo nemjerodavan sud.

Članak 6.

Ako sud kojem je predmet ustupljen kao mjerodavnom smatra da je mjerodavan neki drugi sud, dostavit će, u roku od tri dana, predmet sudu koji treba riješiti taj sukob mjerodavnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen zbog očite pogreške, a trebalo je da bude ustupljen drugom sudu, u kom će slučaju predmet ustupiti drugom sudu i o tome obavijestiti Sud.

Članak 6.a.

Ako Sud zbog isključenja ili izuzeća sudaca ne može postupati, Sud će cijeliti mjesto prebivališta tuženika i obavijestiti o tome Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovni sud Republike Srpske ili Apelacijski sud Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koji će odrediti da u tom predmetu postupa drugi nadležni sudac.

II - TEMELJNA NAČELA

Članak 7.

(1) U parničnom postupku Sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.

(2) Sud u postupku primjenjuje materijalno pravo po vlastitoj ocjeni i nije vezan za navode stranaka u pogledu materijalnog prava.

Članak 8.

(1) Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile tijekom postupka.

(2) Sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su protivna prinudnim propisima.

Članak 9.

Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, u pravilu, na temelju usmene, neposredne i javne rasprave.

Članak 10.

Svaka stranka ima pravo očitovati se o prijedlozima i zahtjevima protivne stranke. Samo kad je to ovim zakonom određeno, Sud je ovlašten odlučiti o zahtjevu o kojem protivnoj stranci nije bila dana mogućnost izjašnjavanja.

Članak 11.

Parnični postupak vodi se na jednom od jezika u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini, a službeno pismo je latinica i cirilica.

Članak 12.

(1) Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima utemeljuju svoje zahtjeve i izvoditi dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

(2) Sud će razmotriti i utvrditi samo činjenice koje su stranke iznijele i odrediti izvođenje samo onih dokaza koje su stranke predložile, ako zakonom nije drukčije određeno.

(3) Sud je ovlašten utvrditi i činjenice koje stranke nisu iznijele, i naložiti izvođenje dokaza koje stranke nisu predložile ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizilazi da stranke idu za tim da raspolazu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (članak 8. stavak 2).

Članak 13.

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje Sud na temelju slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i brižljivo cijeniti svaki dokaz posebice i sve dokaze zajedno.

Članak 14.

Stranke su dužne pred Sudom govoriti istinu i savjesno se koristiti pravima koja su im priznata ovim zakonom.

Članak 15.

(1) Stranka ima pravo na to da Sud u razumnome roku odluči o njezinim zahtjevima i prijedlozima.

(2) Sud je dužan provesti postupak bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Članak 16.

(1) Prvostupanjski postupak će se, u pravilu, sastojati od dva ročišta i to jednog pripremnog ročišta i jednog ročišta za glavnu raspravu.

(2) U složenijim parnicama, u rješavanju imovinskih sporova iz članka 1. stavak 1. ovoga zakona, može se odrediti da pripreмно ročište može trajati više dana, a najdulje 30 dana od dana otvaranja pripremnoga ročišta.

Članak 17.

(1) Kad odluka Suda ovisi o rješavanju nekog prethodnog pitanja koje se odnosi na to postoji li neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugo mjerodavno tijelo (prethodno pitanje), Sud može sam riješiti to pitanje, ako posebnim propisima nije drukčije određeno.

(2) U parničnom postupku Sud je u pogledu postojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti počinitelja vezan za pravomoćnu presudu kaznenog suda kojom se optuženik oglašava krivim.

Članak 18.

(1) U prvostupanjskom postupku sudi sudac pojedinac iz Upravnog odjela Suda BiH.

(2) U drugostupanjskom postupku sudi vijeće Apelacijskog odjela Suda sastavljeno od trojice sudaca (drugostupanjsko vijeće).

(3) U postupku odlučivanja po reviziji odlučuje vijeće Apelacijskog odjela Suda, sastavljeno od trojice sudaca, koji nisu sudjelovali u drugostupanjskom postupku (revizijsko vijeće).

(4) U postupku po prijedlogu za ponavljanje postupka odlučuje sudac Apelacijskog odjela Suda, kao sudac pojedinac.

~~(5) Osim odluka na glavnoj raspravi pred prvostupanjskim vijećem, koje donosi vijeće, predsjednik prvostupanjskog vijeća donosi sve odluke kada Sud postupa u prvom stupnju, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.~~

Članak 19.

Stranke poduzimaju parnične radnje pismeno izvan ročišta ili usmeno na ročištu, ako za pojedine radnje nije zakonom određen poseban oblik u kojem se mogu poduzeti.

Dio drugi - TIJEK POSTUPKA

A. PRVOSTUPANJSKI POSTUPAK

III – TUŽBA

1. Tužba i njezin sadržaj

Članak 20.

(1) Parnični postupak pokreće se tužbom.

(2) Tužba mora sadržavati:

~~1) temelj za mjerodavnost Suda,~~

1) određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih tražbina (tužbeni zahtjev),

2) činjenice na kojima tužitelj utemeljuje tužbeni zahtjev,

3) dokaze kojima se utvrđuju te činjenice,

4) naznaku vrijednosti spora,

~~6) pravni temelj tužbenog zahtjeva i~~

5) druge podatke koje sukladno odredbama članka 274. ovoga zakona mora imati svaki podnesak.

(3) *Ako je tužitelj u tužbi naveo pravni temelj, Sud nije vezan za njega.*

(4) Sud će postupiti po tužbi i kad tužitelj nije naveo pravni temelj tužbenoga zahtjeva.

Članak 20a.

(1) Osoba koja namjerava Sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud) podnijeti tužbu protiv Bosne i Hercegovine, prije podnošenja tužbe može se obratiti zahtjevom za mirno rješavanje spora Pravobraniteljstvu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Pravobraniteljstvo).

(2) Zahtjev za mirno rješavanje spora mora sadržavati sve ono što mora sadržavati tužba.

(3) Podnošenjem zahtjeva iz stavka (1) ovoga članka zastaje zastara.

(4) Nagodba postignuta između Pravobraniteljstva i podnosioca zahtjeva za mirno rješavanje spora može biti potpuna i djelomična.

(5) U slučaju djelomične nagodbe, podnositelj zahtjeva može podnijeti tužbu Sudu za dio tužbenog zahtjeva koji nije obuhvaćen nagodbom.

(6) Ako zahtjev za mirno rješavanje spora bude odbijen ili o njemu ne bude odlučeno u roku od tri mjeseca od njegovog podnošenja, podnositelj zahtjeva može podnijeti tužbu Sudu, uz dokaz da je zahtjev odbijen u cijelosti ili djelomično ili o njemu nije odlučeno u ostavljenom roku.

(7) Odredbe ovoga članka na odgovarajući način će se primjenjivati i u slučajevima u kojima Bosna i Hercegovina namjerava tužiti neku osobu s prebivalištem ili boravištem u Bosni i Hercegovini.

Članak 20b.

Nagodba zaključena u postupku rješavanja po zahtjevu za mirno rješenje spora iz članka 20a. ovoga Zakona ima snagu izvršne isprave.

Članak 20c.

Odredbe čl. 20a. i 20b. ovoga Zakona ne primjenjuju se u slučajevima kada je posebnim zakonom propisan postupak podnošenja zahtjeva za mirno rješavanje spora nekom drugom tijelu.

2. Tužba za utvrđenje

Članak 21.

(1) Tužitelj može u tužbi tražiti da Sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, *povredu prava ličnosti* ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.

(2) Takva se tužba može podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili kad tužitelj ima pravni interes da Sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave prije dospelosti zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.

(3) Tužba za utvrđivanje može se podnijeti radi utvrđivanja postojanja odnosno nepostojanja činjenice, ako je to predviđeno posebnim zakonom ili drugim propisom.

(4) Tužba za utvrđenje povrede prava ličnosti može se podnijeti bez obzira na to je li postavljen zahtjev za naknadu štete ili drugi zahtjev, u skladu s posebnim zakonom.

(5) Ako odluka o sporu ovisi o tome postoji li ili ne postoji neki pravni odnos koji je tijekom parnice postao sporan, tužitelj može pored postojećeg zahtjeva istaknuti i tužbeni zahtjev da Sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je Sud mjerodavan za takav zahtjev.

(6) Isticanje zahtjeva prema odredbi stavka 5. ovoga članka neće se smatrati preinačenjem tužbe.

3. Isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi

Članak 22.

(1) U jednoj tužbi tužitelj može istaknuti više zahtjeva protiv istog tuženika kad su svi zahtjevi povezani istim činjeničnim i pravnim temeljem i to kad je Sud stvarno mjerodavan za svaki od tih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a Sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka.

(2) Ako Sud, u slučaju iz stavka 1. ovoga članka, ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi ne doprinosi ekonomičnosti postupka, najkasnije na pripremnom ročištu donijet će rješenje o razdvajanju postupaka.

(3) Tužitelj može u jednoj tužbi istaknuti dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi i tražiti da Sud usvoji sljedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije utemeljen.

(4) Zahtjevi se mogu, prema stavku 3. ovoga članka, istaknuti u jednoj tužbi samo ako je Sud stvarno mjerodavan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

4. Preinačenje tužbe

Članak 23.

(1) Preinačenje tužbe je promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahtjeva uz postojeći.

(2) Ako tužitelj preinačuje tužbu zbog okolnosti koje su nastale nakon podnošenja tužbe, tako da iz iste činjenične osnove zahtijeva drugi predmet ili novčanu sumu, tuženik se ne može protiviti takvom preinačenju.

(3) Tužba nije preinačena ako je tužitelj promijenio pravni temelj tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode.

Članak 24.

(1) Tužitelj može preinačiti tužbu najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano.

(2) Nakon održavanja pripremnog ročišta, a najkasnije do zaključenja glavne rasprave, Sud može dopustiti preinačenje tužbe samo ako ocijeni da preinačenje nije usmjereno na odugovlačenje postupka i ako tuženik pristaje na preinačenje.

(3) Smatrat će se da postoji pristanak tuženika na preinačenje tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a nije se prije toga protivio preinačenju.

(4) Sud će, u slučaju iz stavka 2. ovoga članka, dopustiti preinačenje tužbe i kad se tuženik protivi preinačenju, ako su ispunjeni svi sljedeći uvjeti:

1) tužitelj bez svoje krivnje nije mogao tužbu preinačiti ranije;

2) tuženik je u mogućnosti da raspravlja po preinačenoj tužbi bez odgađanja glavne rasprave.

(5) Protiv rješenja kojim se usvaja ili odbija preinačenje tužbe nije dopuštena posebna žalba.

Članak 25.

(1) Tužitelj može, *do zaključenja glavne rasprave*, tužbu preinačiti i tako da umjesto prvobitnog tuženika tuži drugu osobu.

(2) Za preinačenje tužbe prema stavku 1. ovoga članka potreban je pristanak osobe koja treba stupiti u parnicu umjesto prvobitnog tuženika. Ako se prvobitni tuženik već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, potreban je i njegov pristanak.

(3) Osoba koje stupa u parnicu umjesto prvobitnog tuženika mora primiti parnicu u onom stanju u kom se ona nalazi u trenutku kad u nju stupa.

5. Povlačenje tužbe

Članak 26.

(1) Tužitelj može povući tužbu bez pristanka tuženika prije nego što je tužba dostavljena tuženiku. Tužba se može povući i nakon dostave tuženiku, sve do zaključenja glavne rasprave, ako tuženik na to pristane. Ako se tuženik u roku od osam dana od dana obavijesti o povlačenju tužbe ne izjasni o tome, smatrat će se da je pristao na povlačenje.

(2) Tužba se uz izričiti pristanak tuženika može povući i nakon zaključenja glavne rasprave do pravomoćnosti odluke kojom se dovršava prvostupanjski postupak. U tom slučaju tuženik svoj zahtjev za naknadu troškova postupka mora postaviti najkasnije u svojoj suglasnosti za povlačenje tužbe.

(3) Ako u slučaju iz stavka (2) ovoga članka dođe do povlačenja tužbe prije nego što je sudac u prvostupanjskom postupku donio svoju odluku, odnosno prije nego što je ona povodom žalbe otpravljena drugostupanjskom vijeću, sudac u prvostupanjskom postupku će rješenjem utvrditi da je tužba povučena, odnosno rješenjem utvrditi da je tužba povučena i da je presuda bez pravnog djelovanja. Tim će rješenjem odlučiti i o zahtjevu tuženika za naknadu troškova postupka.

(4) Ako dođe do povlačenja tužbe pred sucem koji je vodio prvostupanjski postupak dok je postupak povodom žalbe u tijeku pred drugostupanjskim vijećem, sudac u prvostupanjskom postupku će bez odgode zatražiti - telefonom, telefaksom ili elektroničkom poštom – od drugostupanjskog vijeća da ga obavijesti o tome je li već odlučeno povodom žalbe te obavijestiti drugostupanjsko vijeće da je došlo do povlačenja tužbe.

(5) Ako u slučaju iz stavka (2) ovoga članka dođe do povlačenja tužbe nakon što je predmet dostavljen drugostupanjskom vijeću, drugostupanjsko vijeće će, ako prije toga nije odlučilo povodom žalbe, rješenjem utvrditi da je presuda bez pravnog djelovanja i utvrditi da je tužba povučena. Tim će se rješenjem odlučiti i o zahtjevu tuženika za naknadu troškova postupka.

(6) Podnesak kojim se u slučaju iz stavka (2) ovoga članka povlači tužba podnosi se posredstvom suca u prvostupanjskom postupku koji može, ako to ocijeni potrebnim, održati ročište sa strankama radi provjere jesu li ispunjeni uvjeti za povlačenje tužbe.

(7) Ako se pred drugostupanjskim vijećem održava rasprava uz sudjelovanje stranaka, tužitelj može svoju tužbu povući i na ročištu pred tim vijećem.

(8) Povučena tužba smatra se kao da nije ni bila podnijeta i može se ponovo podnijeti.

6. Postojanje parnice

Članak 27.

(1) Parnica počinje teći dostavom tužbe tuženiku.

(2) U pogledu zahtjeva koji je stranka postavila tijekom postupka, parnica počinje teći od trenutka kad je o tom zahtjevu obaviještena protivna stranka.

(3) Dok parnica teče, ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, Sud će tužbu odbaciti.

(4) Ako među istim strankama već teče druga parnica o istom zahtjevu pred sudom u Bosni i Hercegovini, stranke su o tome dužne obavijestiti Sud.

(5) Sud će tijekom cijeloga postupka po službenoj dužnosti paziti teče li već druga parnica o istom zahtjevu među istim strankama pred sudom u Bosni i Hercegovini.

Članak 28.

(1) Ako koja od stranaka otuđi stvar ili pravo o kojem teče parnica, to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši.

(2) Osoba koja je pribavila stvar ili pravo o kojem teče parnica može stupiti u parnicu umjesto tužitelja, odnosno tuženika, samo ako na to pristanu obje stranke.

IV - PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

1. Opće odredbe

Članak 29.

(1) Sud će odmah nakon primitka tužbe početi pripreme za glavnu raspravu.

(2) Pripreme za glavnu raspravu obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe na obvezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

Članak 30.

Tijekom pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice na kojima utemeljuju svoje zahtjeve, te predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Članak 31.

(1) Sud tijekom pripremanja glavne rasprave donosi odluke o upravljanju postupkom sukladno odredbama ovoga zakona.

(2) Protiv rješenja iz stavka 1. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 32.

Sud može tijekom pripremanja glavne rasprave donijeti presudu na temelju priznanja, presudu na temelju odricanja i presudu zbog propuštanja, te primiti na zapisnik nagodbu stranaka.

2. Prethodno ispitivanje i dostava tužbe

Članak 33.

Kad utvrdi da je tužba nerazumljiva ili da ne sadrži elemente propisane odredbom članka 20. ovoga zakona (nepotpuna tužba), ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužitelja ili tuženika da budu stranke u parnici, ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke, ili nedostaci koji se odnose na ovlast zastupnika da pokrene parnicu kad je takva ovlast potrebna, Sud će, radi otklanjanja tih nedostataka, poduzeti potrebne radnje predviđene odredbama čl. 239. i 276. ovoga zakona.

Članak 34.

(1) Nakon prethodnog ispitivanja tužbe Sud donosi rješenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi:

- 1) da rješavanje o tužbenom zahtjevu ne spada u sudsku mjerodavnost;
- 2) da je tužba podnijeta nepravodobno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe;
- 3) da o istom zahtjevu već teče parnica;
- 4) da je stvar pravomoćno presuđena;
- 5) da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba;
- 6) da se tužitelj pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva;
- 7) da ne postoji pravni interes tužitelja za podnošenje tužbe za utvrđenje; ili
- 8) da tužitelj u roku koji je Sud odredio nije otklonio nedostatke iz članka 33. ovoga zakona.
- 9) da je tužba podnesena protiv Bosne i Hercegovine prije donošenja odluke Pravobraniteljstva po podnesenom zahtjevu za mirno rješavanje spora ili je podnesena prije isteka roka od tri mjeseca od njegovog podnošenja.

(2) Sud donosi rješenje kojim se Sud oglašava nemjerodavnim i predmet ustupa drugom sudu, ako utvrdi da nije stvarno mjerodavan da rješava o tužbenom zahtjevu.

Članak 35.

Ako smatra da nema dovoljno činjenica za donošenje odluke o pitanju koje se postavilo tijekom prethodnog ispitivanja tužbe, Sud će o tom pitanju odluku donijeti naknadno, čim bude raspolagao s dovoljno činjenica.

Članak 36.

Tužba s priložima dostavlja se tuženiku na odgovor u roku od 30 dana od dana primitka ispravne i potpune tužbe u Sudu.

3. Odgovor na tužbu

a) Odgovor na tužbu i njegov sadržaj

Članak 37.

(1) Nakon primitka tužbe s priložima, tuženik je dužan najkasnije u roku od 30 dana dostaviti Sudu pismeni odgovor na tužbu.

(2) Prigodom dostave tužbe tuženiku, Sud će poučiti tuženika o obvezi iz stavka 1. ovoga članka, o tome što treba sadržavati odgovor na tužbu i obavijestiti ga o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu u određenom roku.

Članak 38.

(1) U odgovoru na tužbu, tuženik će istaknuti moguće procesne prigovore i izjasniti se priznaje li ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev, te navesti i druge podatke koje sukladno odredbama članka 274. ovoga zakona mora imati svaki podnesak.

(2) Ako tuženik osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržavati i razloge iz kojih se tužbeni zahtjev osporava, činjenice na kojima tuženik utemeljuje svoje navode i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice. ~~te pravni temelj za navode tuženika.~~

Članak 39.

Kad je u ovom zakonu predviđeno da stranka može staviti određen prigovor ili prijedlog ili poduzeti kakvu drugu parničnu radnju dok se tuženik ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor, odnosno prijedlog može se staviti dok Sud ne primi odgovor na tužbu.

Članak 40.

Kad utvrdi da je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun, Sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti sukladno odredbi članka 276. ovoga zakona.

(2) Ukoliko odgovor na tužbu bude odbačen ili povučen (članak 276. ZPP-a), smatrat će se da tuženik nije odgovorio na tužbu.

b) Protutužba i odgovor na protutužbu

Članak 41.

(1) Tuženik može u odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu, podnijeti protutužbu, ako je zahtjev protutužbe u svezi s tužbenim zahtjevom, ili ako se ti zahtjevi

mogu prebiti, ili ako se protutužbom traži utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa o čijem postojanju ili nepostojanju ovisi u cijelosti ili djelomično odluka o tužbenom zahtjevu.

(2) Nakon održavanja pripremnog ročišta, protutužba se može podnijeti samo ako tuženik na to pristane i ako Sud ocijeni da podnošenje protutužbe nije usmjereno na odugovlačenje postupka.

(3) Protutužba se ne može podnijeti ako je za zahtjev iz protutužbe stvarno mjerodavan drugi sud.

(4) Odredbe ovoga zakona o tužbi i odgovoru na tužbu na odgovarajući način se primjenjuju i na protutužbu i odgovor na protutužbu, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

4. Pripremno ročište

a) Opće odredbe

Članak 42.

(1) Nakon primitka odgovora na tužbu, odnosno odgovora na protutužbu, Sud će zakazati pripremno ročište.

(2) Ako tuženik nije dostavio odgovor na tužbu, a tužitelj u tužbi nije tražio donošenje presude zbog propuštanja, Sud će zakazati pripremno ročište nakon proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu.

(3) Datum održavanja pripremnog ročišta Sud će, u pravilu, odrediti uz prethodnu konzultaciju sa strankama.

(4) Pripremno ročište održat će se, u pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka u Sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu ili ako je tuženik podnio protutužbu, u roku od 30 dana od dana primitka odgovora na protutužbu.

Članak 43.

Održavanje pripremnog ročišta je obvezno, osim u slučajevima u kojima Sud, nakon ispitivanja tužbe i odgovora na tužbu, utvrdi da među strankama nema spornih činjenica ili da zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnoga ročišta nije potrebno.

Članak 44.

U pozivu za pripremno ročište Sud će obavijestiti stranke o posljedicama izostanka s pripremnog ročišta, kao i o tome da su dužne najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice na kojima utemeljuju svoje zahtjeve i predložiti sve dokaze koje žele izvesti tijekom

postupka, te na pripremno ročište donijeti sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaz.

Članak 45.

(1) Pripremno ročište počinje tako što tužitelj ukratko izlaže tužbu, a zatim tuženik ukratko izlaže odgovor na tužbu.

(2) Kad je potrebno, Sud će zatražiti od stranaka razjašnjenje u svezi s njihovim navodima ili prijedlozima.

Članak 45a.

Ako stranka ili njezin zakonski zastupnik nije u stanju jasno i određeno izjasniti se o predmetu rasprave, a nema punomoćnika, sud će upozoriti na potrebu uzimanja punomoćnika.

Članak 46.

(1) Nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu, raspravljat će se o pitanjima koja se odnose na smetnje za daljnji tijek postupka. O tim se pitanjima mogu na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno.

(2) Sud će, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, postupiti sukladno odredbama članka 34. ovoga zakona, ako odredbama ovoga zakona nije drukčije određeno.

(3) Ako Sud ne usvoji prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka, odluku o prigovoru donijet će zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

(4) Protiv odluke iz stavka 3. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 47.

U daljnjem tijeku pripremnoga ročišta raspravljat će se o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge.

Članak 48.

(1) Sud će prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu odlučiti o čemu će se raspravljati i koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

(2) Prijedloge koje ne smatra bitnim za donošenje odluke Sud će odbiti i u rješenju naznačiti razlog odbijanja.

(3) Protiv rješenja iz stavka 2. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

(4) Sud nije u daljnjem tijeku parnice vezan za svoja ranija rješenja iz ovoga članka.

Članak 49.

(1) Ako Sud, na prijedlog stranke, odredi izvođenje dokaza vještačenjem, uvijek će odrediti rok u kom vještak treba pripremiti i dostaviti svoj nalaz i mišljenje.

(2) Pri određivanju ovoga roka Sud će voditi računa o tome da pismeni nalaz i mišljenje mora dostaviti strankama najkasnije osam dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu.

Članak 50.

(1) Ako pred Sudom teče više parnica između istih osoba ili u kojim je ista osoba protivnik raznih tužitelja ili raznih tuženika, Sud može, *na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti*, rješenjem spojiti sve te parnice radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice Sud će donijeti zajedničku presudu.

(2) Sud može, *na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti*, odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe, te će nakon završetka odvojenog raspravljanja donijeti posebne odluke o tim zahtjevima.

(3) Rješenja iz st. 1. i 2. ovoga članka mogu se, u pravilu, donijeti najkasnije na pripremnom ročištu ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano.

(4) Protiv rješenja iz st. 1. i 2. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 51.

(1) Ako na pripremno ročište ne dođe tužitelj, a bio je uredno obaviješten, smatrat će se da je tužba povučena, osim ako tuženik ne zahtijeva da se ročište održi.

(2) Ako na pripremno ročište ne dođe uredno obaviješten tuženik, ročište će se održati bez njegove nazočnosti.

Članak 52.

Na pripremnom ročištu Sud ima u pogledu upravljanja postupkom sve ovlasti koje ima i na glavnoj raspravi.

b) Medijacija i sudska nagodba

Članak 53.

(1) Najkasnije na pripremnom ročištu, Sud može, ako ocijeni da je to svrsishodno s obzirom na narav spora i druge okolnosti, predložiti strankama da spor riješe u postupku medijacije, kako je predviđeno posebnim zakonom.

(2) Takav prijedlog mogu staviti i stranke sporazumno do zaključenja glavne rasprave.

Članak 54.

(1) Stranke mogu zaključiti nagodbu o predmetu spora tijekom cijeloga postupka do njegova pravomoćnog okončanja (sudska nagodba).

(2) Ako je sudska nagodba zaključena nakon donošenja prvostupanjske presude, Sud će donijeti rješenje kojim će utvrditi da je prvostupanjska presuda bez djelovanja.

Članak 55.

(1) Sud će, na način koji ne ugrožava njegovu nepristranost, na pripremnom ročištu, kao i tijekom cijeloga postupka, nastojati da stranke zaključe sudsku nagodbu.

(2) U svrhu doprinošenja nagodbi, Sud može, kad ocijeni da je to utemeljeno, strankama predložiti kako da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, naravi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.

Članak 56.

(1) Sudska nagodba može se odnositi na tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

(2) Pred Sudom se ne može zaključiti nagodba u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (članak 8. stavak 2).

(3) Kada Sud donese rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, zastat će s postupkom dok to rješenje ne postane pravomoćno.

Članak 57.

(1) Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u zapisnik.

(2) Nagodba je zaključena kad stranke potpišu zapisnik.

(3) Nagodba sadrži i sporazum o troškovima. Ako stranke ne postignu sporazum o troškovima, mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese Sud.

(4) Sud će strankama izdati ovjeren prijepis zapisnika u koji je unesena nagodba.

Članak 58.

Sudska nagodba ima snagu ovršnog naslova.

Članak 59.

(1) Sudska nagodba može se pobijati samo tužbom.

(2) Sudska nagodba može se pobijati ako je zaključena u zabludi ili pod utjecajem prinude ili prijevare.

(3) Tužba iz stavka 1. ovoga članka može se podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od pet godina od dana zaključenja sudske nagodbe.

(4) Ako sudska nagodba bude poništena, postupak se nastavlja kao da sudska nagodba nije ni bila zaključena.

Članak 60.

Sud će tijekom cijeloga postupka po službenoj dužnosti paziti vodi li se parnica o predmetu o kojem je ranije bila zaključena sudska nagodba, pa ako utvrdi da se radi o takvoj parnici, odbacit će tužbu.

c) Zakazivanje ročišta za glavnu raspravu

Članak 61.

(1) Na pripremnom ročištu Sud će rješenjem odrediti:

- 1) dan i sat održavanja glavne rasprave;
- 2) pitanja o kojima će se raspravljati na glavnoj raspravi;
- 3) dokaze koji će se izvesti na glavnoj raspravi;
- 4) osobe koja će biti pozvane na glavnu raspravu.

(2) Glavna rasprava će se, u pravilu, održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

(3) Sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta.

(4) Ako se procjenjuje da će glavna rasprava trajati dulje od jednog dana, ročište će biti zakazano za onoliko dana uzastopno koliko je nužno da se rasprava održi kontinuirano.

Članak 62.

Sa sadržajem rješenja iz stavka 1. članka 61. ovoga zakona upoznat će se nazočna stranka, te joj se neće dostavljati rješenje, niti poziv za glavnu raspravu. Sud će obavijestiti nazočnu stranku i o posljedicama izostanka s ročišta za glavnu raspravu.

Članak 63.

(1) Sud će na ročište za glavnu raspravu pozvati stranke koje nisu bile nazočne pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio pozvati.

(2) U pozivu za glavnu raspravu, Sud će obavijestiti pozvane o posljedicama izostanka s ročišta.

(3) Stranci koja nije bila nazočna pripremnom ročištu uz poziv za glavnu raspravu dostavlja se ovjeren prijepis rješenja iz članka 61. stavak 1. ovoga zakona.

V - GLAVNA RASPRAVA

1. Tijek glavne rasprave

Članak 64.

(1) Sudac u prvostupanjskom postupku otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet rasprave.

(2) Nakon toga, **sudija u prvostupanjskom postupku** utvrđuje jesu li došle sve pozvane osobe, pa ako nisu, provjerava jesu li odsutne osobe uredno pozvane i imaju li opravdan razlog za izostanak.

(3) Ako tužitelj bez opravdanog razloga ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a bio je uredno pozvan, smatrat će se da je povukao tužbu, osim ako se tuženik na tom ročištu upusti u raspravljanje.

(4) Ako na ročište za glavnu raspravu bez opravdanog razloga ne dođe tuženik, a bio je uredno pozvan, rasprava će se održati bez njegove nazočnosti.

Članak 65.

(1) Sud će prvo, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, utvrditi postoje li procesne smetnje za daljnje postupanje i postupiti sukladno odredbama članka 34. ovoga zakona, ako odredbama ovoga zakona nije drukčije predviđeno.

(2) Ako sud ne usvoji prigovor iz stavka 1. ovoga članka, bez obzira je li o njemu raspravljano odvojeno od glavne stvari ili zajedno s njom, odluku o prigovoru donijet će zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

(3) Protiv rješenja kojim se odbijaju prigovori stranaka iz stavka 1. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 66.

(1) Glavna rasprava odvija se sljedećim redom:

- 1) Tužitelj ukratko izlaže sva bitna pitanja iz tužbe, uključujući izvođenje dokaza čitanjem isprava;
- 2) Tuženik ukratko izlaže odgovor na tužbu, uključujući izvođenje dokaza čitanjem isprava i daje odgovor na bitne navode tužitelja iz točke 1. ovoga stavka;
- 3) Ako je stavljen prijedlog za izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, saslušavaju se stranke, i to prvo tužitelj, a zatim tuženik;
- 4) Saslušavaju se svjedoci, i to prvo svjedoci tužitelja, a zatim svjedoci tuženika;
- 5) Izvode se ostali dokazi, uključujući i vještačenje;
- 6) Nakon izvođenja svih dokaza, obje stranke, počevši od tužitelja, imaju pravo obratiti se Sudu završnim izlaganjem, kojim se rezimiraju pravni i činjenični aspekti predmeta;
- 7) Sud može dopustiti tužitelju da se ukratko izjasni na završno izlaganje tuženika;
- 8) Ako je tužitelju dopušteno da se izjasni na završno izlaganje tuženika, i tuženik će imati pravo da se ukratko izjasni na konačne navode tužitelja.

(2) Izuzetno, Sud može odrediti redoslijed odvijanja glavne rasprave drukčiji od redoslijeda predviđenog u stavku 1. ovoga članka.

Članak 67.

(1) Sud će voditi računa da se glavna rasprava odvija na pravilan način, bez nepotrebnih odgađanja, te da se raspravlja samo o pitanjima bitnim za donošenje odluke.

(2) **Sudac u prvostupanjskom postupku** se tijekom glavne rasprave brine o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu Suda.

(3) Sud će kazniti osobe koja narušavaju red u sudnici ili vrijeđaju dostojanstvo suda i drugih sudionika u postupku sukladno odredbama ovoga zakona o nepoštivanju Suda.

Članak 68.

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se izvode neposredno pred Sudom, ako nije drukčije predviđeno ovim zakonom.

Članak 69.

(1) Stranka treba u izlaganjima iznijeti činjenice potrebne za obrazloženje svojih prijedloga, ponuditi dokaze potrebne za utvrđivanje svojih navoda, te se izjasniti o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke.

(2) Stranke mogu tijekom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako učine vjerojatnim da ih bez svoje krivnje nisu bili u mogućnosti iznijeti, odnosno predložiti na pripremnom ročištu.

Članak 70.

Stranke *mogu iznijeti* i svoja pravna shvaćanja koja se odnose na predmet spora.

Članak 71.

(1) Prigodom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka, stranku prvo ispituje njezin punomoćnik, a nakon toga suprotna stranka.

(2) Ako stranka koja se sasluša nema punomoćnika, najprije je ispituje Sud.

Članak 72.

Stranke ispituju svjedoke i vještake. **Sudac u prvostupanjskom postupku** prvo daje riječ stranci koja je predložila svjedoka ili vještaka, zatim suprotnoj stranci, a zatim, ako je potrebno, ponovno stranci koja ih je predložila.

Članak 73.

Sudac u prvostupanjskom postupku, predsjednik drugostupanjskog vijeća, a po njegovu odobrenju i članovi vijeća, mogu postavljati pitanja strankama, očevidcima ili vještacima u svakoj fazi saslušanja.

Članak 74.

(1) Sud će odbiti provedbu procesnih radnji koje nisu bitne za postupak.

(2) Sud neće dopustiti postavljanje pitanja u kojima je sadržano kako na njih treba odgovoriti.

(3) Sud neće dopustiti pitanja koja su nebitna za predmet i pitanja na koja je već dovoljno odgovoreno.

(4) Na zahtjev stranke, u zapisnik će se unijeti pitanja koja Sud nije dopustio.

(5) Sud neće dopustiti vrijeđanje i uznemiravanje stranaka, svjedoka i vještaka za vrijeme ispitivanja.

Članak 75.

(1) Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako im Sud to naloži.

(2) Ako stranka to zahtijeva, a svjedok je još uvijek nazočan, Sud može odlučiti da svjedoka koji je već saslušan na istom ročištu za glavnu raspravu još jednom pozove na ponovno saslušanje.

Članak 76.

(1) Sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na upravljanje raspravom.

(2) Protiv rješenja koja se odnose na upravljanje raspravom nije dopuštena posebna žalba.

Članak 77.

Nakon što budu okončane sve faze glavne rasprave i predmet bude spreman za presuđenje, Sud će proglasiti da je glavna rasprava zaključena.

2. Odgoda i nastavak ročišta

Članak 78.

(1) Sud može odgoditi zakazano ročište za glavnu raspravu prije njegovog održavanja, ako utvrdi da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za njegovo održavanje ili da dokazi čije je izvođenje određeno neće biti pribavljeni do ročišta (odgoda ročišta).

(2) Sud je dužan, najkasnije osam dana prije održavanja ročišta, provjeriti jesu li ispunjeni uvjeti iz stavka 1. ovoga članka.

(3) Kad odgodi ročište, Sud će o vremenu održavanja novog ročišta odmah obavijestiti sve pozvane.

Članak 79.

(1) Sud može, na prijedlog stranke, odgoditi započeto ročište (odgoda ročišta) samo iz sljedećih razloga:

1) ako bez krivnje stranke, koja predlaže odgodu ročišta, na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je važan za pravilno donošenje odluke;

2) ako obje stranke predlažu odgodu radi pokušaja mirnog rješenja spora ili zaključenja sudske nagodbe.

(2) Stranka može samo jednom tražiti odgodu ročišta iz istog razloga.

(3) Kad se ročište odgodi, Sud će nazočnima odmah priopćiti mjesto i vrijeme novoga ročišta. Sud nije dužan o mjestu i vremenu novoga ročišta obavijestiti, *osim ako su na tom ročištu iznesene nove činjenice* stranku koja nije bila nazočna odgođenom ročištu, a bila je uredno obaviještena.

(4) *Sud može po službenoj dužnosti odgoditi započeto ročište samo u slučajevima predviđenim ovim zakonom.*

Članak 80.

Ako na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, Sud može odlučiti da se rasprava nastavi, s tim da se naknadno, na novom ročištu, izvede samo taj dokaz, i iznesu navodi u svezi s njim.

Članak 81.

(1) *Na novom ročištu, zakazanom nakon odgode rasprave, radnje koje su već provedene ponovo se provode samo ako se ročište drži pred novim sućem u prvostupanjskom postupku ili ako sud smatra da je to nužno za pravilno donošenje presude.*

(2) *Ako se ročište održava pred novim sućem, Sud može, uz suglasnost stranaka, odlučiti da ponovno ne saslušava svjedoke i vještake te da ne obavlja novi oćevid, već proćitati zapisnike o izvođenju tih dokaza.*

Članak 82.

(1) Roćište za glavnu raspravu se ne može odgoditi na neodrećeno vrijeme.

(2) Roćište za glavnu raspravu ne može se odgoditi dulje od 30 dana, osim u slučaju iz ćlanka 96. ovoga zakona.

~~(3) *Sudac u prvostupanjskom postupku je o svakoj odgodi roćišta dućan obavijestiti predsjednika Suda. Predsjednik Suda vodi evidenciju o odgodama roćišta za svakog suea pojedinaćno, koji u predmetu postupa kao sudac u prvostupanjskom postupku.*~~

(3) Prigodom odgode roćišta Sud će datum održavanja novog roćišta, u pravilu, odrediti uz prethodnu konzultaciju sa strankama.

(4) Kada odgodi roćište, Sud je dućan poduzeti sve radnje koje mu stoje na raspolaganju kako bi se do sljedećeg roćišta oćklonili uzroci koji su doveli do odgode, te kako bi se na tom roćištu rasprava mogla zaključiti.

(5) Protiv rješenja Suda kojim se odgađa ročište ili rješenja kojim se odbijaju prijedlozi stranaka za odgodu ročišta nije dopuštena posebna žalba.

Članak 83.

Ako se započeto ročište ne može okončati tijekom istoga dana, Sud će odrediti nastavak ročišta za sljedeći radni dan (nastavak ročišta).

Članak 84.

Odredbe čl. 78, 79, 82. i 83. ovoga zakona na odgovarajući se način primjenjuju na pripremno ročište.

3. Javnost glavne rasprave

Članak 85.

(1) Glavna je rasprava javna.

(2) Raspravi mogu biti nazočne samo punoljetne osobe.

(3) Osobe koja su nazočne raspravi ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe.

(4) Odredba stavka 3. ovoga članka ne odnosi se na pripadnike policije, ako je nošenje oružja nužno za obavljanje njihove dužnosti.

Članak 86.

(1) Sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njezin dio ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili osobne tajne, zaštita interesa malodobnika, interesi javnoga reda ili razlozi morala.

(2) Sud može isključiti javnost i kada se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo osigurati nesmetano održavanje rasprave.

Članak 87.

(1) Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umješake i ombudsmana.

(2) Sud može dopustiti da glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena budu nazočne pojedine službene osobe, kao i znanstveni i javni djelatnici, ako je to od interesa za njihovu službu, odnosno znanstvenu ili javnu djelatnost.

(3) Sud će upozoriti osobe koje budu nazočne raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužne kao tajnu čuvati ono što su na raspravi saznale, a što nije već poznato javnosti, i upozoriti ih na posljedice odavanja tajne.

Članak 88.

(1) O isključenju javnosti odlučuje Sud rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.

(2) Protiv rješenja o isključenju javnosti nije dopuštena posebna žalba.

Članak 89.

Odredbe o javnosti na glavnoj raspravi na odgovarajući će se način primjenjivati i na pripremnom ročištu, na ročištu izvan glavne rasprave pred Sudom, te na ročištu pred zamoljenim sudom.

VI - DOKAZI I IZVOĐENJE DOKAZA

1. Opće odredbe

Članak 90.

(1) Svaka stranka dužna je dokazati činjenice na kojima utemeljuje svoj zahtjev.

(2) Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na temelju kojih će donijeti odluku.

Članak 91.

(1) Sud će naložiti strankama da izvedu i one dokaze koji su bitni za donošenje odluke, a koje stranke nisu predložile, ako utvrdi da stranke idu za tim da raspolazu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati u smislu članka 8. stavak 2. ovoga zakona.

(2) *Ako stranka ne postupi prema nalogu Suda, Sud je ovlašten po službenoj dužnosti izvesti te dokaze.*

Članak 92.

(1) Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred Sudom tijekom parnice.

(2) Ako stranka porekne činjenice koje je priznala, Sud će ocijeniti hoće li te činjenice smatrati priznatim ili osporenim.

(3) Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da te činjenice ne postoje, ako zakonom nije što drugo određeno.

(4) Ne treba dokazivati činjenice koje su općepoznate.

Članak 93.

Ako Sud na temelju ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju te činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja.

Članak 94.

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčani iznos ili na zamjenjive stvari, ali se točna visina iznosa, odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo s nesrazmjernim teškoćama, Sud će o tome odlučiti prema svojoj ocjeni.

Članak 95.

(1) Dokazi se izvode na glavnoj raspravi.

(2) Na prijedlog stranke, podniet najkasnije na pripremnom ročištu, Sud može odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred drugim sudom (zamoljeni sud). U tom slučaju zapisnici o izvedenim dokazima pročitati će se na glavnoj raspravi.

(3) Kad Sud donese odluku iz stavka 2. ovoga članka, u zamolnici za izvođenje dokaza ukratko će opisati predmet spora, izložiti stanje parnice i odrediti koji će se dokazi izvesti, uz naznaku o kojim okolnostima treba posebice voditi računa.

(4) O ročištu za izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom obavijestit će se stranke.

(5) Sudac zamoljenog suda ima pri izvođenju dokaza sve ovlasti koje ima **sudac u prvostupanjskom postupku** kad se dokazi izvode na glavnoj raspravi.

(6) Protiv rješenja Suda kojim se određuje izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom nije dopuštena posebna žalba.

Članak 96.

(1) Ako se zbog izuzetnih okolnosti neki dokaz ne može izvesti u rokovima predviđenim ovim zakonom, Sud rješenjem može odrediti dulji rok za izvođenje dokaza.

(2) Kad određeni rok protekne, rasprava će se provesti bez obzira na to što određeni dokaz nije izveden.

Članak 96.a.

(1) Ako Sudu nije poznato važeće pravo u stranoj državi, zatražit će obavijest od Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine.

(2) Sud može zatražiti i od stranke da podnese javnu ispravu izdanu od nadležnog inozemnog tijela kojom se potvrđuje važeće pravo u stranoj državi.

2. Uviđaj

Članak 97.

(1) Uviđaj se poduzima kad je za utvrđivanje neke činjenice ili za razjašnjenje neke okolnosti potrebno neposredno opažanje Suda.

(2) Uviđaj se može obavljati i uz sudjelovanje vještaka.

Članak 98.

Ako u postupku treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka, kod treće osobe, kod tijela vlasti ili kod pravne osobe kojoj je povjereno vršenje javnih ovlasti, na odgovarajući će se način primijeniti odredbe čl. 101, 102. i 103. ovoga zakona o pribavljanju isprava od ovih tijela ili pravnih osoba.

3. Isprave

Članak 99.

(1) Isprava koju je u propisanom obliku izdalo tijelo vlasti u granicama svoje mjerodavnosti, te isprava koju je u takvom obliku izdala pravna *ili fizička* osoba u vršenju javnih ovlasti koje joj je povjereno zakonom ili propisom zasnovanim na zakonu (javna isprava), dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

(2) Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačene s javnim ispravama.

(3) Dopušteno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

(4) Ako se posumnja u autentičnost isprave, stranka može tražiti da Sud traži da se o tome izjasni tijelo, odnosno pravna osoba od koje bi ona trebala potjecati.

Članak 100.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, inozemne javne isprave koje su propisno ovjerene imaju, uz uvjet uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

Članak 101.

- (1) Stranka je dužna sama podnijeti ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.
- (2) Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i ovjereni prijevod.
- (3) Ako se isprava nalazi kod tijela vlasti ili pravne osobe kojoj je povjereno vršenje javnih ovlasti, a sama stranka ne može isposlovati da se isprava preda ili pokaže, Sud će po prijedlogu stranke narediti tom tijelu, odnosno osobi da ispravu dostave Sudu.

Članak 102.

- (1) Kad se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, Sud može tu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok.
- (2) Stranka ne može uskratiti podnošenje isprave ako se ona sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda, ili ako je riječ o ispravi koju je po zakonu dužna predati ili pokazati, ili ako se isprava s obzirom na njezin sadržaj smatra zajedničkom za obje strane.
- (3) Glede prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava, na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe čl. 106. i 107. ovoga zakona.
- (4) Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu poriče da se isprava kod nje nalazi, mogu se radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokazi.
- (5) Sud će, s obzirom na sve okolnosti, cijiniti od kakvog je značaja što stranka koja drži ispravu neće postupiti po rješenju Suda kojim joj se nalaže da podnese ispravu ili poriče da se isprava kod nje nalazi.
- (6) Protiv odluke suda iz stavka 1. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 103.

- (1) Sud može, na prijedlog stranke, narediti trećoj osobi da podnese ispravu samo kad je ona po zakonu dužna pokazati je ili je podnijeti ili kad je riječ o ispravi koja je po svom sadržaju zajednička za tu osobu i stranku koja se poziva na ispravu.
- (2) Prije nego što donese odluku kojom trećoj osobi naređuje da podnese ispravu, Sud će pozvati treću osobu da se o tome izjasni.

(3) Kad treća osoba poriče svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod nje nalazi, Sud će riješiti je li treća osoba dužna podnijeti ispravu.

(4) Kad treća osoba poriče da se isprava nalazi kod nje, mogu se radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokazi.

(5) Pravomoćno rješenje o dužnosti treće osobe da podnese ispravu može se izvršiti prema pravilima ovršnog postupka. Sud će ovo rješenje po službenoj dužnosti dostaviti mjerodavnom ovršnom sudu radi prinudne ovrhe.

(6) Treća osoba ima pravo na naknadu opravdanih troškova koje je imala u svezi s podnošenjem isprava. Odredbe članka 113. ovoga zakona na odgovarajući će se način primjenjivati i u tom slučaju.

4. Svjedoci

Članak 104.

(1) Svaka osoba koja se poziva kao svjedok dužna je odazvati se pozivu, a ako ovim zakonom nije drukčije određeno, dužna je i svjedočiti.

(2) Kao svjedoci mogu se saslušati samo osobe koje su sposobne dati obavijesti o činjenicama koje se dokazuju.

(3) Stranka koja predlaže da se određena osoba sasluša kao svjedok mora prije toga naznačiti o čemu ona treba svjedočiti i navesti njezino ime, prezime i boravište.

Članak 105.

Ne može se saslušati kao svjedok osoba koja bi svojim iskazom povrijedila dužnost čuvanja službene ili vojne tajne, dok je mjerodavno tijelo ne oslobodi te dužnosti.

Članak 106.

(1) Svjedok može uskratiti svjedočenje:

1) o onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila;

2) o onome o čemu se stranka ili druga osoba svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovijedila;

3) o činjenicama koje je svjedok saznao kao odvjetnik, liječnik ili u obnašanju nekog drugog poziva ili neke druge djelatnosti, ako postoji obveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u obnašanju tog poziva ili djelatnosti.

(2) Sud će upozoriti te osobe da u slučajevima navedenim u stavku 1. ovoga članka mogu uskratiti davanje iskaza.

Članak 107.

(1) Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio opasnosti od kaznenog gonjenja sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno, svoga bračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stupnja zaključno i onda kad je brak prestao, osobu s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili njezine srodnike do drugog stupnja zaključno, te svog staratelja ili štíćenika, usvojitelja ili usvojenika.

(2) Sud će upozoriti svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Članak 108.

(1) Opravdanost razloga za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocjenjuje Sud pred kojim svjedok treba svjedočiti, nakon što se o tome izjasne stranke.

(2) Protiv rješenja iz stavka 1. ovoga članka stranke nemaju pravo na posebnu žalbu.

(3) Svjedok može rješenje iz stavka 1. ovoga članka pobijati u žalbi protiv rješenja o novčanoj kazni ili o zatvoru zbog toga što je uskratio svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Članak 109.

(1) Svjedoci se pozivaju dostavom pismenog poziva u kojem se navodi ime i prezime i ime jednog roditelja pozvanog, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u svezi s kojim se poziva i naznaka da se poziva kao svjedok. U pozivu će se svjedok upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka predviđene odredbama članka 347. ovoga zakona i na pravo na naknadu troškova iz članka 113. ovoga zakona.

(2) Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu mogu se saslušati i u svom stanu, odnosno u prostorijama u kojima borave.

Članak 110.

(1) Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez nazočnosti svjedoka koji će se kasnije saslušavati. Svjedok je dužan odgovore davati usmeno.

(2) Svjedok će se najprije opomenuti da je dužan govoriti istinu i da ne smije ništa prešutiti, a nakon toga će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza.

(3) Zatim će se svjedok pitati za ime i prezime, ime jednog roditelja, boravište, mjesto i datum rođenja, godine života i njegov odnos sa strankama.

Članak 111.

- (1) Poslije općih pitanja, svjedoka ispituje stranka koja ga je predložila, a nakon toga suprotna stranka.
- (2) Sud uvijek može postavljati pitanja svjedoku.
- (3) Svjedok će se uvijek pitati od kuda mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Članak 112.

- (1) Svjedok koji ne zna jezik na kojem se vodi postupak saslušat će se preko tumača.
- (2) Ako je svjedok gluhi, postavljat će mu se pitanja pismeno, a ako je nijem, pozvat će se da pismeno odgovara. Ako se saslušanje ne može obaviti na taj način, pozvat će se kao tumač osoba koja se sa svjedokom može sporazumjeti.
- (3) Sud će tumača upozoriti na dužnost vjernog prenošenja pitanja koja se svjedoku postavljaju i izjava koje svjedok bude davao.

Članak 113.

- (1) Svjedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za prehranu i prenoćište, te na naknadu izmakle zarade, nastale usljed njegove obveze da svjedoči.
- (2) Naknadu iz stavka 1. ovoga članka svjedok mora zahtijevati odmah nakon saslušanja, jer u protivnim gubi pravo na nju. Sud je dužan na to upozoriti svjedoka.
- (3) U rješenju kojim se odmjeravaju troškovi svjedoku, Sud će odrediti da se određeni iznos isplati iz položenog predujma, a ako predujam nije položen, naredit će stranci da određeni iznos plati svjedoku u roku od osam dana. Žalba protiv tog rješenja ne zadržava ovrhu rješenja.

5. Vještaci

Članak 114.

Sud može, na prijedlog stranke, odrediti izvođenje dokaza vještačenjem kada je radi utvrđenja ili razjašnjenja određenih činjenica potrebno stručno znanje kojim Sud ne raspolaže.

Članak 115.

- (1) Stranka koja predlaže vještačenje dužna je u prijedlogu naznačiti predmet i opseg vještačenja, te predložiti osobu koja će obaviti vještačenje.

(2) Protivna stranka izjasnit će se o predloženom vještaku, kao i o predmetu i opsegu vještačenja.

(3) Ako stranke ne postignu sporazum o osobi koja treba biti određena za vještaka i predmetu i opsegu vještačenja, odluku o tome donijet će Sud.

Članak 116.

(1) Vještačenje vrši jedan vještak.

(2) Sud može, na prijedlog stranke, odrediti više vještaka za različite vrste vještačenja.

(3) Vještaci se određuju prvenstveno iz reda imenovanih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.

(4) Složenija vještačenja povjerit će se, prvenstveno, stručnim ustanovama kao što su bolnice, kemijski laboratoriji, fakulteti i slično.

(5) Ako postoje ustanove za određene vrste vještačenja, kao što su vještačenje lažnoga novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i slično, takva vještačenja povjerit će se, u prvom redu, tim ustanovama.

Članak 117.

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje Sud rješenjem koje sadrži:

- 1) ime i prezime i zanimanje vještaka,
- 2) predmet spora,
- 3) opseg i predmet vještačenja,
- 4) rok za podnošenje pismenog nalaza i mišljenja.

Članak 118.

(1) Vještak se uvijek poziva na ročište za glavnu raspravu.

(2) Prijepis rješenja iz članka 117. ovoga zakona dostavlja se vještaku zajedno s pozivom na ročište za glavnu raspravu.

(3) U pozivu će Sud upozoriti vještaka da svoje mišljenje mora iznijeti savjesno i sukladno pravilima znanosti i vještine i obavijestiti ga o posljedicama nedostavljanja nalaza i mišljenja

u ostavljenom roku, odnosno neopravdanog izostanka s ročišta i pravu na nagradu i naknadu troškova.

Članak 119.

(1) Vještaci su dužni odazvati se pozivu Suda i iznijeti svoj nalaz i mišljenje.

(2) Sud će vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja iz razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

(3) Sud može vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga. Oslobađanje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlaštena osoba, tijelo ili pravna osoba u kojoj vještak radi.

Članak 120.

(1) Vještak će biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudac, ali se izuzetno za vještaka može uzeti i osoba koje je ranije bila saslušana kao svjedok.

(2) Stranka je dužna podnijeti zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem.

(3) U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna navesti okolnosti na kojima utemeljuje svoj zahtjev za izuzeće.

(4) O zahtjevu za izuzeće odlučuje Sud.

(5) Protiv rješenja kojim se usvaja ili odbija zahtjev za izuzeće nije dopuštena posebna žalba.

(6) Ako je stranka saznala za razlog za izuzeće poslije obavljenog vještačenja i prigovara vještačenju iz tog razloga, Sud će postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije obavljenog vještačenja.

Članak 121.

(1) Vještak svoj pismeni nalaz i mišljenje uvijek dostavlja Sudu prije rasprave, ako Sud ne odredi drukčije.

(2) Vještak mora uvijek obrazložiti svoje mišljenje.

Članak 122.

(1) Ako vještak ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, Sud će, nakon proteka roka koji strankama ostavi da se o tome pismeno izjasne, odrediti drugoga vještaka.

(2) Ako vještak dostavi nalaz ili mišljenje koji su nejasni, nepotpuni ili proturječni sami sebi ili izvedenim dokazima, Sud će pozvati vještaka da ih dopuni, odnosno ispravi, i odrediti rok za ponovnu dostavu nalaza i mišljenja.

(3) Ako vještak ni po pozivu Suda ne dostavi potpun i razumljiv nalaz i mišljenje, Sud će, uz prethodno izjašnjenje stranaka, odrediti drugoga vještaka.

Članak 123.

Sud dostavlja strankama pismeni nalaz i mišljenje vještaka najmanje osam dana prije ročišta za glavnu raspravu.

Članak 124.

(1) Ročište za glavnu raspravu održat će se i ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu.

(2) Izuzetno od stavka 1. ovoga članka, Sud može, na prijedlog stranke, odgoditi raspravu i zakazati novo ročište na koje će ponovno pozvati vještaka, ako utvrdi da je njegova nazočnost raspravi nužna radi razjašnjenja ili dopune nalaza i mišljenja.

Članak 125.

Sud će vještaku dopustiti da razmatra spise, kao i da postavlja pitanja strankama i drugim vještacima u svezi s predmetom vještačenja.

Članak 126.

Protiv rješenja Suda iz čl. 115, 117, 119. i 122. ovoga zakona nije dopuštena žalba.

Članak 127.

Vještak ima pravo na naknadu putnih troškova, troškova za prehranu i prenoćište i troškova vještačenja, te pravo na razumnu nagradu za izvršeno vještačenje.

Članak 128.

Ako odredbama ovoga zakona nije drukčije određeno, na izvođenje dokaza vještačenjem na odgovarajući način primjenjuju se odredbe o saslušanju svjedoka.

Članak 129.

Odredbe članka 115. stavak 1, članka 116. stavak 3, članka 118. st. 1. i 3, i čl. 119, 120. i 126. ovoga zakona na odgovarajući način primjenjuju se i na tumače.

6. Saslušanje stranaka

Članak 130.

Na prijedlog stranke, Sud će odrediti izvođenje dokaza saslušanjem stranaka.

Članak 131.

(1) Sud će odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu Suda.

(2) *Sud može odlučiti saslušati samo jednu stranku ako se uvjeri da drugoj stranci, odnosno osobi koja se ima saslušati za tu stranku, nisu poznate sporne činjenice ili ako saslušanje te stranke nije moguće.*

(3) *Ako tijekom postupka stranka umre ili nije moguće ponovno saslušati stranku ili je to otežano iz drugih razloga, Sud će pročitati zapisnik s iskazom te stranke.*

Članak 132.

(1) Za stranku koja nema parničnu sposobnost saslušat će se njezin zakonski zastupnik. Sud može odlučiti da se, umjesto ili pored zakonskog zastupnika, sasluša sama stranka, ako je njezino saslušanje moguće.

(2) Za pravnu osobu saslušat će se osoba koja je zakonom ili pravilima pravne osobe određena da je zastupa.

Članak 133.

(1) Poziv na ročište dostavit će se punomoćniku stranke, koji je dužan o tome stranku obavijestiti, odnosno ako stranka nema punomoćnika, stranci ili osobi koja će se za stranku saslušati.

(2) U pozivu će se naznačiti da će se na ročištu izvoditi dokaz saslušanjem stranaka i da će stranka koja dođe na ročište biti saslušana u odsutnosti druge stranke.

Članak 134.

Ne mogu se primijeniti nikakve prisilne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu Suda radi saslušanja niti se stranka može prisiliti na davanje iskaza.

Članak 135.

Odredbe o izvođenju dokaza saslušanjem svjedoka primjenjivat će se i pri izvođenju dokaza saslušanjem stranaka, ako za saslušanje stranaka nije što drugo propisano.

7. Osiguranje dokaza

Članak 136.

(1) Ako postoji opravdana bojazan da se dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo kasnije izvođenje biti otežano, može se tijekom, a i prije pokretanja parnice predložiti da se taj dokaz izvede.

(2) Osiguranje dokaza može se tražiti i tijekom postupka po prijedlogu za ponavljanje postupka.

Članak 137.

(1) Ako je prijedlog za osiguranje dokaza stavljen tijekom parničnog postupka, za postupanje je mjerodavno vijeće Suda pred kojim je postupak u tijeku.

(2) Kad se traži osiguranje dokaza prije pokretanja postupka, analogno se primjenjuju odredbe prvostupanjskog postupka pred Sudom.

Članak 138.

U podnesku kojim se traži osiguranje dokaza predlagatelj je dužan navesti činjenice koje se imaju dokazati, dokaze koje treba izvesti i razloge iz kojih smatra da se kasnije dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano. U podnesku treba navesti ime i prezime protivnika, osim ako iz okolnosti proistječe da on nije poznat.

Članak 139.

(1) Podnesak u kojem je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza Sud će dostaviti protivniku, ako je poznat, ostavljajući mu odgovarajući rok za odgovor.

(2) Izuzetno, ako postoji opasnost za osiguranje dokaza, Sud će o prijedlogu odlučiti i bez prethodnog izjašnjenja protivnika.

(3) U rješenju kojim se usvaja prijedlog Sud će odrediti ročište za izvođenje dokaza, navest će činjenice o kojima će se izvoditi dokazi, te dokaze koji će se izvesti.

(4) Ako protivniku nije prije bio dostavljen podnesak u kojem je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza, on će mu se dostaviti zajedno s rješenjem Suda kojim se usvaja prijedlog za osiguranje dokaza.

(5) Sud može u izuzetnim slučajevima odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što se rješenje kojim se usvaja prijedlog za osiguranje dokaza dostavi protivniku.

(6) Protiv rješenja Suda kojim se usvaja prijedlog za osiguranje dokaza, te protiv rješenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne prije nego što se rješenje dostavi protivniku, nije dopuštena žalba.

Članak 140.

(1) Ako su dokazi izvedeni prije nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuvat će se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.

(2) Ako je postupak u tijeku, a osiguranje dokaza nije izveo Sud (koji vodi postupak), zapisnik će se dostaviti Sudu.

VII - SUDSKE ODLUKE

1. Zajedničke odredbe

Članak 141.

Sud donosi odluke na ročištu ili izvan ročišta.

Članak 142.

(1) Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja.

(2) O tužbenom zahtjevu Sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem.

(3) O svim drugim pitanjima Sud odlučuje rješenjem.

(4) Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.

2. Presuda

a) Opće odredbe

Članak 143.

(1) Presudom Sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih tražbina.

(2) Ako postoji više zahtjeva, Sud će o svim tim zahtjevima odlučiti jednom presudom.

Članak 144.

(1) Sud može naložiti tuženiku da obavi određenu činidbu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.

(2) Presuda kojom se tuženik obvezuje da preda ili preuzme stvari dane u najam ili zakup može se donijeti i prije prestanka tih odnosa.

Članak 145.

Ako je tužitelj u tužbi tražio da mu se dosudi određena stvar, a istodobno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari primiti određeni novčani iznos, Sud će, ako usvoji tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženik može osloboditi davanja stvari, ako plati taj novčani iznos.

Članak 146.

(1) Kad se stranci u presudi nalaže ovrha kakve činidbe, odredit će se i rok u kojoj je tu činidbu dužna izvršiti.

(2) Ako posebnim propisima nije drukčije određeno, rok za ovrhu činidbe je 30 dana, ali za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju Sud može odrediti dulji rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj je rok 15 dana.

(3) Rok za ovrhu činidbe počinje teći prvog dana nakon donošenja presude, odnosno ako se presuda dostavlja u skladno odredbama ovoga zakona o dostavi, prvog dana nakon dostave prijepisa presude stranci kojoj je naložena ovrha.

b) Presuda na temelju priznanja

Članak 147.

(1) Ako tuženik do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, Sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda na temelju priznanja).

(2) Sud neće donijeti presudu na temelju priznanja i kad je udovoljeno potrebnim uvjetima, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (članak 8. stavak 2).

(3) Donošenje presude na temelju priznanja odgodit će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stavka 2. ovoga članka prije toga pribave obavijesti.

(4) Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženik može i bez pristanka tužitelja opozvati do donošenja presude.

c) Presuda na temelju odricanja

Članak 148.

(1) Ako se tužitelj do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, Sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na temelju odricanja).

(2) Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženika.

(3) Tužitelj može do donošenja presude, na ročištu ili u pisanom podnesku, opozvati odricanje od tužbenog zahtjeva bez pristanka tuženika.

d) Presuda zbog propuštanja

Članak 149.

(1) Kad tuženik, kojem je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužitelj predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, Sud će donijeti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), osim ako je tužbeni zahtjev očigledno neutemeljen.

(2) Tužbeni zahtjev očigledno je neutemeljen:

1) ako je tužbeni zahtjev očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi;

2) ako su činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev u očiglednoj protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj predložio ili s činjenicama koje su općepoznate.

(3) Ako je zahtjev očigledno neutemeljen, Sud će donijeti presudu kojom se odbija tužbeni zahtjev.

(4) Presuda zbog propuštanja neće se donijeti o zahtjevu ili dijelu zahtjeva kojim stranke ne mogu raspolagati.

~~Članak 150.~~

~~(1) Protiv presude zbog propuštanja nije dopuštena žalba, ali tuženik može podnijeti prijedlog za povrat u prijašnje stanje sukladno odredbama ovoga zakona.~~

~~(2) Pravodobno podnjet prijedlog iz stavka 1. ovoga članka sprečava da presuda zbog propuštanja postane pravomoćna.~~

~~(3) Ako prijedlogu tuženika iz stavka 1. ovoga članka bude udovoljeno, tuženik će podmiriti sve opravdane troškove postupka koji su nastali do donošenja presude zbog propuštanja.~~

~~e) Donošenje, pismena izrada i dostava presude~~

Članak 151.

(1) Sud će donijeti presudu i izraditi pismeni otpravak najkasnije u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave.

(2) Odredbe čl. 189. i 190. ovoga zakona, kojima je propisan način donošenja drugostupanjske presude, analogno se primjenjuju i na prvostupanjski postupak, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

(3) Ako **sudac u prvostupanjskom postupku** prekorači rok iz stavka 1. ovoga članka, dužan je u pismenom obliku izvijestiti predsjednika Suda o razlozima prekoračenja.

Članak 152.

(1) Nakon zaključenja glavne rasprave, Sud će nazočne stranke obavijestiti o datumu donošenja presude. Ako jedna od stranaka nije bila nazočna glavnoj raspravi, Sud će je pismeno obavijestiti o datumu donošenja presude.

(2) Stranke, odnosno njihovi zastupnici ili punomoćnici, dužni su sami preuzeti presudu u zgradi Suda, te im Sud neće dostavljati presudu sukladno odredbama ovoga zakona o dostavi.

(3) Ako su stranke bile uredno obaviještene o datumu donošenja presude, rok za žalbu protiv presude počinje teći prvog narednog dana nakon donošenja presude.

Članak 153.

(1) U izuzetnim okolnostima, Sud može na zahtjev stranke odlučiti da se dostava presude izvrši na način predviđen odredbama ovoga zakona o dostavi.

(2) Stranci koja nije bila uredno obaviještena o datumu donošenja presude, Sud će u svakom slučaju dostaviti presudu sukladno odredbama ovoga zakona o dostavi.

Članak 154.

Presuda zbog propuštanja i presuda vijeća Apelacijskog odjela donijeta bez rasprave dostavlja se strankama sukladno odredbama ovoga zakona o dostavi.

Članak 155.

U slučaju iz članka 151. stavak 3. ovoga zakona, Sud će čim bude saznao da će doći do odgode datuma donošenja presude o tome obavijestiti stranke, nakon čega će strankama presudu dostaviti prema odredbama ovoga zakona o dostavi.

Članak 156.

U slučajevima iz čl. 153, 154. i 155. ovoga zakona, rok za podnošenje pravnog lijeka počinje teći prvog narednog dana nakon dostave prijepisa presude.

Članak 157.

Izvornik presude potpisuje **sudac u prvostupanjskom postupku**.

Članak 158.

(1) Pismeno izrađena presuda mora imati uvod, izreku, obrazloženje i uputu o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.

(2) Uvod presude sadrži: naziv suda, **ime i prezime suca u prvostupanjskom postupku**, ime i prezime predsjedatelja **drugostupanjskog** vijeća, ime i prezime i prebivalište, odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora i njegovu vrijednost, dan zaključenja glavne rasprave, naznaku stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su toj raspravi bili nazočni, te dan kad je presuda donijeta.

(3) Izreka presude sadrži odluku o usvajanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja, te odluku o postojanju ili nepostojanju tražbine istaknute radi prebijanja.

(4) U obrazloženju Sud će izložiti: zahtjeve stranaka, činjenice koje su iznijele i dokaze koje su izvele, koje je od tih činjenica utvrđivao, zašto i kako ih je utvrdio, a ako ih je utvrdio dokazivanjem, koji su dokazi izvedeni te kako ih je ocijenio. Sud će posebno navesti koje je odredbe materijalnog prava primijenio odlučujući o zahtjevima stranaka, a izjasnit će se, ako je to potrebno, i o stavovima stranaka o pravnoj osnovi spora te o njihovim prijedlozima i prigovorima o kojima nije dao svoje razloge u odlukama koje je već donio tijekom postupka.

(5) U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na temelju priznanja ili presude na temelju odricanja, iznijet će se samo razlozi koji opravdavaju donošenje takvih presuda.

f) Dopunska presuda

Članak 159.

(1) Ako je Sud propustio odlučiti o dijelu zahtjeva ili o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom, a koji su već raspravljeni, stranka može u roku od 30 dana od primitka presude predložiti Sudu da se presuda dopuni.

(2) Nepravodobni ili neutemeljeni prijedlog za dopunu presude odbacit će, odnosno odbiti Sud bez održavanja ročišta.

(3) *Ako stranka ne predloži donošenje dopunske presude u roku iz stavka (1) ovoga članka, smatrat će se da je tužba u tome dijelu povučena.*

Članak 160.

Kad Sud nađe da je prijedlog za dopunu presude utemeljen, bez ponovnog otvaranja glavne rasprave donijet će, u roku od osam dana, presudu o zahtjevu koji nije riješen (dopunska presuda).

Članak 161.

(1) Ako je uz prijedlog za dopunu presude podnijeta i žalba protiv presude, **sudac u prvostupanjskom postupku** zastat će s dostavom te žalbe drugostupanjskom vijeću dok se ne donese odluka o prijedlogu za dopunu presude i dok ne protekne rok za žalbu protiv te odluke.

(2) Ako protiv odluke o dopuni presude bude podnijeta žalba, ta žalba zajedno sa žalbom protiv prvostupanjske presude dostavit će se drugostupanjskom vijeću.

(3) Ako se prvostupanjska presuda pobija žalbom samo zato što **sudac u prvostupanjskom postupku** nije presudom odlučilo o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, žalba će se smatrati prijedlogom stranke da se donese dopunska presuda.

g) Ispravak presude

Članak 162.

(1) Pogreške u imenima i brojevima, i druge očite pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesuglasnost prijepisa presude s izvornikom ispraviti će Sud u svako doba.

(2) Ispravak će se obaviti posebnim rješenjem i unijeti na kraju izvornika, a strankama će se dostaviti prijepis rješenja.

(3) Ako između izvornika i prijepisa presude postoji nesuglasnost u pogledu neke odluke sadržane u izreci presude, strankama će se dostaviti ispravljeni prijepis presude s naznakom da se tim prijepisom presude zamjenjuje prijašnji prijepis presude. U takvom slučaju rok za izjavljivanje pravnoga lijeka u pogledu ispravljenog dijela presude teče od dana dostave ispravljenog prijepisa presude.

(4) O ispravku presude Sud može odlučiti bez saslušanja stranaka.

h) Pravomoćnost presude

Članak 163.

- (1) Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravomoćna.
- (2) Sud tijekom cijeloga postupka po službenoj dužnosti pazi je li stvar pravomoćno presuđena, i ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kojem je već pravomoćno odlučeno, odbacit će tužbu.
- (3) Ako je u presudi odlučeno o tražbini koju je tuženik istaknuo prigovorom radi prebijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju te tražbine postaje pravomoćna.

Članak 164.

- (1) Sud je vezan za svoju presudu čim je donijeta.
- (2) Presuda prema strankama ima učinak od dana donošenja, a od dana kad im je dostavljena u slučajevima u kojima strankama prema odredbama ovoga zakona presudu dostavlja Sud.

3. Rješenje

Članak 165.

- (1) Sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuje **sudac u prvostupanjskom postupku**.
- (2) Rješenje koje je na ročištu objavljeno dostavit će se strankama u ovjerenom prijepisu samo ako je protiv tog rješenja dopuštena posebna žalba, ili ako se na temelju rješenja može odmah tražiti ovrha, ili ako to zahtijeva upravljanje parnicom.
- (3) Sud je vezan za svoja rješenja ako se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije što drugo određeno.
- (4) Kad se rješenje ne dostavlja pismeno, ono prema strankama ima učinak čim je objavljeno.

Članak 166.

Rješenja koja Sud donosi izvan ročišta priopćavaju se strankama dostavom ovjerenog prijepisa rješenja.

Članak 167.

- (1) Rješenje mora biti obrazloženo ako se njime odbija prijedlog stranke ili ako se njime rješava o prijedlozima stranaka koji su među sobom u opreci, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.
- (2) Pismeni sastav rješenja treba sadržavati uvijek uvod i izreku, a obrazloženje samo ako prema stavku 1. ovoga članka rješenje mora biti obrazloženo.

Članak 168.

Rješenja o kaznama izrečenim prema odredbama ovoga zakona izvršavaju se po službenoj dužnosti.

Članak 169.

(1) Odredbe čl. 146, 157. do 162. i članka 164. stavak 2. ovoga zakona na odgovarajući način primjenjivat će se i na rješenja.

(2) Odredbe čl. od 151. do 153. i čl. 155. i 156. ovoga zakona na odgovarajući način će se primjenjivati i na rješenja iz članka 198. stavak 2. ovoga zakona.

B. POSTUPAK PO PRAVNIM LIJEKOVIMA

VIII - REDOVITI PRAVNI LIJEKOVI

1. Žalba protiv presude

a) Pravo na žalbu

Članak 170.

(1) Protiv presude donijete u prvom stupnju stranke mogu podnijeti žalbu u roku od 30 dana od dana donošenja presude, odnosno ako se presuda dostavlja sukladno odredbama ovoga zakona o dostavi, 30 dana nakon dostave prijepisa presude, ako u ovom zakonu nije određen drugi rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj rok je 15 dana.

(2) Pravodobno podnijeta žalba sprečava da presuda postane pravomoćna u dijelu koji se pobija žalbom.

(3) O žalbi protiv presude odlučuje vijeće Apelacijskog odjela Suda (drugostupanjsko vijeće).

Članak 171.

(1) Stranka se može odreći prava na žalbu od trenutka primitka presude.

(2) Do donošenja odluke drugostupanjskog vijeća stranka može odustati od već podnijete žalbe.

(3) Odricanje ili odustanak od žalbe ne može se opozvati.

b) Sadržaj žalbe

Članak 172.

Žalba mora sadržati:

- 1) označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba;
- 2) izjavu da se presuda pobija u cijelosti ili u određenom dijelu;
- 3) razlog žalbe;
- 4) potpis podnositelja žalbe.

Članak 173.

(1) Ako žalba ne sadrži podatke iz članka 172. ovoga zakona (nepotpuna žalba), **sudac u prvostupanjskom postupku** će rješenjem protiv koga nije dopuštena žalba pozvati žalitelja da u roku od osam dana dopuni ili ispravi žalbu.

(2) Ako žalitelj u roku iz stavka 1. ovoga članka ne postupi po traženju Suda, Sud će rješenjem odbaciti žalbu kao nepotpunu.

Članak 174.

(1) U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalitelj pruži dokaze da ih bez svoje krivnje nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave.

(2) Pozivajući se na nove činjenice, žalitelj je dužan navesti dokaze kojima bi se te činjenice utvrdile, a predlažući nove dokaze, dužan je navesti činjenice koje tim dokazima treba utvrditi.

(3) Prigovor zastare i prigovor radi prebijanja koji nisu iznijeti pred **sucem u prvostupanjskom postupku** ne mogu se iznositi u žalbi.

(4) Ako su zbog iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza uzrokovani troškovi u postupku u povodu žalbe, te će troškove neovisno o ishodu spora podmirivati ona stranka koja je iznijela nove činjenice, odnosno predložila nove dokaze.

c) Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati

Članak 175.

(1) Presuda se može pobijati:

- 1) zbog povrede odredaba parničnog postupka;
- 2) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

(2) Presuda zbog propuštanja ne može se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

(3) Presuda na temelju priznanja i presuda na temelju odricanja mogu se pobijati zbog povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju dana u zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare.

(4) Kada presudu na osnovi priznanja i presudu na osnovi odricanja pobija zbog toga što je izjava o priznanju ili odricanju dana u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare, stranka može iznijeti u žalbi i nove činjenice te predložiti nove dokaze koji se tiču tih mana volje.

Članak 176.

(1) Povreda odredaba parničnog postupka postoji ako Sud tijekom postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovoga zakona, a to je bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

(2) Povreda odredaba parničnog postupka uvijek utječe na donošenje zakonite i pravilne presude u sljedećim slučajevima:

1) ako je u donošenju presude sudjelovao sudac koji je po zakonu morao biti isključen ili izuzet (članak 295. ZPP-a);

2) ako je odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti (članak 4. ZPP-a);

3) ako je protivno odredbama ovoga zakona Sud temeljio svoju odluku na nedopuštenim raspolaganjima stranaka (članak 8. stavak (2));

4) ako je protivno odredbama ovoga zakona Sud donio presudu na osnovi priznanja, presudu na osnovi odricanja i presudu zbog propuštanja;

5) ako je Sud donio presudu bez glavne rasprave;

6) ako je protivno odredbama ovoga zakona Sud odbio zahtjev stranke da se u postupku služi svojim jezikom i pismom i da prati tijek postupka na svome jeziku;

7) ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku ili ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebnu ovlast za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ukoliko vođenje parnice odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;

8) ako je odlučeno o zahtjevu o kojemu već teče parnica ili kojega se tužitelj odrekao ili o kojemu je već prije pravomoćno presuđeno ili o kojemu je već zaključena sudska nagodba ili nagodba koja prema posebnim propisima ima svojstvo sudske nagodbe;

9) ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi;

10) ako je presudom prekoračen tužbeni zahtjev;

11) ako je odlučeno o nepravodobno podnesenoj tužbi, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti (članak 34. stavak (1) točka 2);

12) ako prije podnošenja tužbe nije proveden zakonom predviđeni postupak mirnog ili drugačijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti.

Članak 177.

(1) Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je Sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio.

(2) Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to upućuju nove činjenice ili novi dokazi.

Članak 178.

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad Sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebao primijeniti ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

d) Postupak po žalbi

Članak 179.

Žalba se podnosi Sudu (**sucu u prvostupanjskom postupku**) koji je izrekao prvostupanjsku presudu u dovoljnom broju primjeraka za Sud i protivnu stranku.

Članak 180.

(1) Nepravodobnu, nepotpunu ili nedopuštenu žalbu odbacit će rješenjem **sudac u prvostupanjskom postupku** bez održavanja ročišta.

(2) Žalba je nepravodobna ako je podnijeta nakon protoka zakonskog roka za njezino podnošenje.

(3) Žalba je nedopuštena ako je žalbu podnijela osoba koja nije ovlaštena za podnošenje žalbe, ili osoba koja se odrekla *prava na žalbu* ili je odustala od žalbe, ili ako osoba koja je podnijela žalbu nema pravnog interesa za podnošenje žalbe.

Članak 180.a.

U slučaju da podnositelj žalbe odustane od žalbe, sudac u prvostupanjskom postupku rješenjem će utvrditi odustanak od žalbe.

Članak 181.

(1) Primjerak pravodobne, potpune i dopuštene žalbe dostavit će **sudac u prvostupanjskom postupku** protivnoj stranci odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana primitka žalbe. Protivna stranka može u roku od osam dana od primitka žalbe podnijeti tome **sucu u prvostupanjskom postupku** odgovor na žalbu.

(2) Primjerak odgovora na žalbu dostavit će **sudac u prvostupanjskom postupku** žalitelju odmah, a najkasnije u roku od osam dana od primitka odgovora na žalbu.

(3) Nepravodobno podnijet odgovor na žalbu neće se uzeti u razmatranje.

(4) Podnesci primljeni nakon primitka odgovora na žalbu ili nakon protoka roka za odgovor na žalbu neće se uzimati u razmatranje, osim ako Sud od stranke izričito zatraži dodatno izjašnjenje.

Članak 182.

(1) Nakon primitka odgovora na žalbu ili nakon protoka roka za odgovor na žalbu, **sudac u prvostupanjskom postupku** će žalbu i odgovor na žalbu, ako je podnijet, sa svim spisima dostaviti drugostupanjskom vijeću, najkasnije u roku od osam dana.

(2) Ako žalitelj tvrdi da su u prvostupanjskom postupku povrijeđene odredbe parničnog postupka, **sudac u prvostupanjskom postupku** dat će objašnjenje u povodu navoda žalbe koji se tiču tih povreda, a prema potrebi će provjeriti istinitost tih navoda u žalbi.

(3) Primjerak objašnjenja povodom navoda žalbe sudac iz prvostupanjskog postupka dostavit će strankama koje mogu dati svoje izjašnjenje u roku od osam dana.

Članak 183.

(1) Kad spisi po žalbi stignu drugostupanjskom vijeću, određuje se sudac izvjestitelj.

(2) Sudac izvjestitelj može, prema potrebi, od **suca u prvostupanjskom postupku** pribaviti izvješće o povredama odredaba parničnog postupka i zatražiti da se radi utvrđivanja tih povreda provedu provjere.

(3) U slučaju iz stavka (2) ovoga članka na odgovarajući će se način se primijeniti odredbe članka 182. stavka (3) ovoga zakona.

Članak 184.

(1) Drugostupanjsko vijeće odlučuje o žalbi u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave.

(2) Drugostupanjsko vijeće zakazat će raspravu kada ocijeni da je, radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja, potrebno pred ovim vijećem utvrditi nove činjenice ili izvesti nove dokaze ili ponovno izvesti već izvedene dokaze, kao i kada ocijeni da je zbog povrede odredaba parničnog postupka u prvostupanjskom postupku potrebno održati raspravu pred drugostupanjskim vijećem.

(3) Pod uvjetima iz stavka (2) ovoga članka, drugostupanjsko vijeće zakazati će raspravu i kad je u istoj parnici prvostupanjska presuda već jedanput bila ukinuta, osim ako se radi o presudi na osnovi priznanja, presudi na osnovi odricanja i presudi zbog propuštanja.

(4) Drugostupanjsko vijeće održat će sjednicu, odnosno raspravu u roku od 45 dana, nakon što od **suca u prvostupanjskom postupku** primi spise po žalbi.

(5) Drugostupanjsko vijeće donijet će odluku u roku od 30 dana od dana održavanja sjednice vijeća na kojoj je odlučeno o žalbi, odnosno ako je održana rasprava, u roku od 30 dana od dana zaključenja rasprave.

Članak 185.

(1) Na raspravu se pozivaju stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, a i oni svjedoci i vještaci za koje Sud odluči da se saslušaju.

(2) Ako s rasprave izostane žalitelj, rasprava se neće održati, a odluka će se donijeti na temelju navoda žalbe i odgovora na žalbu.

(3) Ako s rasprave izostane stranka koja nije žalitelj, Sud će raspravljati o žalbi i donijeti odluku.

(4) U pozivu za raspravu stranka će biti upozorena na posljedice nedolaska na raspravu.

Članak 186.

(1) Rasprava pred drugostupanjskim vijećem počinje kratkim izlaganjem izvjestitelja o stanju predmeta, bez iznošenja njegova mišljenja o utemeljenosti žalbe.

(2) Nakon toga, pročitat će se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a prema potrebi, i zapisnik o glavnoj raspravi pred **sucem u prvostupanjskom postupku**. Zatim će žalitelj obrazložiti svoju žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Članak 187.

Ako u čl. od 184. do 186. ovoga zakona nije što drugo određeno, odredbe ovog zakona o glavnoj raspravi pred **sucem u prvostupanjskom postupku** na odgovarajući način primjenjuju se i na raspravu pred drugostupanjskim vijećem.

e) Granice ispitivanja prvostupanjske presude

Članak 188.

Drugostupanjsko vijeće ispituje prvostupanjsku presudu u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka *iz članka 176. stavka (2) toč. 2), 7), 8), 11) i 12) ovoga zakona koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.*

f) Odluke drugostupanjskog vijeća o žalbi

Članak 189.

(1) Odluke drugostupanjskog vijeća donose se nakon vijećanja glasovanjem.

(2) U prostoriji u kojoj se vijeća i glasuje mogu biti nazočni samo članovi vijeća i zapisničar. Kad treba donijeti odluku o jednostavnijim pitanjima, vijeće može odluku donijeti i u samom zasjedanju.

Članak 190.

(1) Predsjednik vijeća upravlja vijećanjem i glasovanjem i glasuje posljednji. On se brine da se sva pitanja svestrano i potpuno razmotre.

(2) Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.

(3) Članovi vijeća ne mogu odbiti da glasuju o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća.

(4) Član vijeća koji je pri glasovanju o kojem ranijem pitanju ostao u manjini ne može se suzdržati od glasovanja o pitanju o kojem se ima kasnije odlučiti.

(5) Ako se u svezi s pojedinim pitanjima o kojima se odlučuje glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da niti jedno od njih nema većinu, razdvojit će se pitanja i glasovanje će se ponavljati sve dok se ne postigne većina. Ako se u pogledu visine novčanog iznosa ili količine glasovi podijele na više od dva mišljenja, ponovno će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje. Ako se i nakon toga ne može postići većina, glasovi dani za najveći novčani iznos ili količinu dodat će se glasovima danim za najbliži manji novčani iznos ili količinu dok se ne postigne većina.

Članak 191.

(1) Drugostupanjsko vijeće može u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave:

1) odbaciti žalbu kao nepravodobnu, nepotpunu ili nedopuštenu;

2) odbiti žalbu kao neutemeljenu i potvrditi prvostupanjsku presudu;

3) ukinuti prvostupanjsku presudu i uputiti predmet **sucu u prvostupanjskom postupku** na ponovno suđenje;

4) ukinuti prvostupanjsku presudu i odbaciti tužbu, ili

5) preinačiti prvostupanjsku presudu.

(2) Prvostupanjska presuda povodom žalbe može se ukinuti i predmet vratiti na ponovno suđenje samo jedanput, osim ako se radi o presudi na osnovi priznanja, presudi na osnovi odricanja i presudi zbog propuštanja.

Članak 191.a.

Sud će rješenjem utvrditi da su prvostupanjska presuda bez djelovanja i žalba povučene ako su stranke zaključile sudsku nagodbu tijekom postupka povodom žalbe.

Članak 192.

(1) Nepravodobnu, nepotpunu ili nedopuštenu žalbu odbacit će drugostupanjsko vijeće rješenjem, ako to nije učinio **sudac u prvostupanjskom postupku**.

(2) Drugostupanjsko vijeće rješenjem će utvrditi da je podnositelj žalbe odustao od podnesene žalbe ako je to propustio učiniti sudac u prvostupanjskom postupku.

(3) Ako je podnositelj žalbe odustao od žalbe u postupku pred drugostupanjskim vijećem, Sud će rješenjem utvrditi odustanak od žalbe.

Članak 193.

Drugostupanjsko vijeće će presudom odbiti žalbu kao neutemeljenu i potvrditi prvostupanjsku presudu kad ustanovi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Članak 194.

(1) Drugostupanjsko vijeće će u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave rješenjem ukinuti prvostupanjsku presudu i predmet vratiti **sucu u prvostupanjskom postupku** radi održavanja nove glavne rasprave, ako utvrdi da postoji jedan od sljedećih razloga iznijetih u žalbi:

1) ako je, protivno odredbama ovoga zakona, Sud donio presudu na temelju priznanja ili presudu na temelju odricanja *ili presudu na osnovi propuštanja*;

2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a posebice propuštanjem dostave nije dana mogućnost da raspravlja pred Sudom, a to je postupanje bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude;

3) ako je Sud donio presudu bez glavne rasprave;

4) ako je **presudu donio** sudac koji je *prema zakonu morao biti isključen ili izuzet*.

5) Ako je protivno odredbama ovoga zakona Sud odbio zahtjev stranke da se u postupku služi svojim jezikom i pismom i da prati tijek postupka na svome jeziku.

(2) Ako drugostupanjsko vijeće utvrdi da je u prvostupanjskom postupku odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti ili o zahtjevu povodom tužbe koja je podnesena poslije zakonom propisanog roka ili ako prije podnošenja tužbe nije proveden zakonom predviđeni postupak mirnog ili drugačijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti, ili o zahtjevu o kojem već teče parnica ili o kojemu je već prije pravomoćno presuđeno ili kojega se tužitelj odrekao ili o kojemu je već zaključeno sudsko poravnanje, ukinut će prvostupanjsku presudu i odbaciti tužbu.

(3) Ako drugostupanjsko vijeće utvrdi da je u prvostupanjskom postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku ili ako stranku u postupku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebne ovlasti za vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku, ako vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, s

obzirom na narav povrede ukinut će prvostupanjsku presudu i vratiti predmet **sucu u prvostupanjskom postupku** ili će ukinuti prvostupanjsku presudu i odbaciti tužbu.

(4) Kad drugostupanjsko vijeće ukine presudu **suca u prvostupanjskom postupku** i predmet vrati **sucu u prvostupanjskom postupku** na ponovno suđenje, može narediti da novom glavnom raspravom *ili pripremnim ročištem* rukovodi drugi **sudac u prvostupanjskom postupku**.

(5) U obrazloženju rješenja kojim se prvostupanjska presuda ukida treba navesti koje su odredbe parničnog postupka povrijeđene i u čemu se povrede sastoje.

Članak 194.a.

(1) Drugostupanjsko vijeće rješenjem će ukinuti presudu i predmet vratiti na ponovno suđenje ako utvrdi da je prvostupanjskom presudom prekoračen tužbeni zahtjev na način da je odlučeno o nečemu drugome, a ne o onome što je traženo.

(2) Ako utvrdi da je prvostupanjskom presudom prekoračen tužbeni zahtjev tako što je dosuđeno više od onoga što je traženo, drugostupanjsko vijeće rješenjem će ukinuti prvostupanjsku presudu u dijelu u kojemu je prekoračen tužbeni zahtjev.

Članak 195.

Sudac u prvostupanjskom postupku je dužan, odmah po primitku rješenja drugostupanjskog vijeća, odrediti pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, koje će se održati najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka rješenja drugostupanjskog vijeća, na kojem će se izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja ga je upozorilo drugostupanjsko vijeće u svom rješenju.

Članak 196.

Drugostupanjsko vijeće će, u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave, presudom preinačiti prvostupanjsku presudu, ako utvrdi da postoji jedan od sljedećih razloga iznijetih u žalbi:

1) ako je utvrdilo da postoji povreda odredaba parničnog postupka, osim u slučajevima iz članka 194. ovoga zakona;

2) ako je u sjednici vijeća drukčijom ocjenom isprava i posredno izvedenih dokaza koji su izvedeni pred **sucem u prvostupanjskom postupku** utvrdilo drukčije činjenično stanje nego što je ono u prvostupanjskoj presudi;

3) ako je nakon održane rasprave, na temelju novih dokaza ili ponovnog izvođenja već izvedenih dokaza, utvrdilo drukčije činjenično stanje nego što je ono u prvostupanjskoj presudi;

4) ako smatra da je činjenično stanje u prvostupanjskoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je **sudac u prvostupanjskom postupku** pogrešno primijenilo materijalno pravo;

5) *ako je sudac u prvostupanjskom postupku iz činjenica koje je utvrdio izveo nepravilan zaključak o postojanju drugih činjenica na kojima je utemeljena presuda.*

Članak 197.

Drugostupanjsko vijeće ne može preinačiti presudu na štetu stranke koja se žalila, ako je samo ona podnijela žalbu.

Članak 198.

U obrazloženju presude, odnosno rješenja, drugostupanjsko vijeće ocijenit će žalbene navode koji su od odlučnog značaja.

Članak 199.

Drugostupanjsko vijeće vratit će sve spise sucu prvostupanjskog postupka s dovoljnim brojem ovjerenih prijepisa svoje odluke radi predaje strankama i drugim zainteresiranim osobama. Sudac u prvostupanjskom postupku dužan je odmah dostaviti odluke drugostupanjskog vijeća, a najkasnije u roku od osam dana računajući od dana zaprimanja spisa.

Članak 199.a.

(1) Ako je drugostupanjsko vijeće propustilo odlučiti glede svih dijelova presude koji se pobijaju žalbom ili ako je propustilo donijeti sve odluke koje je odbacujući, odnosno odbijajući ili uvažavajući žalbu trebalo donijeti ili ako je propustilo odlučiti glede jedne ili više žalbi, žalitelj može u roku od 15 dana od dostave drugostupanjske odluke predložiti drugostupanjskom vijeću da dopuni svoju odluku.

(2) Prijedlog za donošenje drugostupanjske odluke ne može se podnijeti stoga što drugostupanjsko vijeće nije odlučilo o svim razlozima zbog kojih je žalba uložena ili na koje je bilo dužno paziti po službenoj dužnosti.

(3) Prijedlog iz stavka (1) ovoga članka podnosi se sucu u prvostupanjskom postupku, koji ga je dužan bez odgode, zajedno sa spisom, proslijediti drugostupanjskom vijeću.

(4) Na postupak povodom prijedloga iz stavka (1) ovoga članka na odgovarajući se način primjenjuju odredbe čl. od 159. do 161. ovoga zakona.

2. Žalba protiv rješenja

Članak 200.

(1) Protiv rješenja **suca u prvostupanjskom postupku** dopuštena je žalba, ako u ovom zakonu nije određeno da žalba nije dopuštena.

(2) Ako ovaj zakon izričito određuje da posebna žalba nije dopuštena, rješenje **suca u prvostupanjskom postupku** može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

Članak 201.

(1) Pravodobno podnijeta žalba zadržava ovrhu rješenja, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

(2) Rješenje protiv kojeg nije dopuštena posebna žalba može se odmah izvršiti.

Članak 202.

Rješavajući o žalbi, drugostupanjsko vijeće može:

1) odbaciti žalbu kao nepravodobnu, nepotpunu ili nedopuštenu;

2) odbiti žalbu kao neutemeljenu i potvrditi rješenje **suca u prvostupanjskom postupku**;

3) uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti, te, prema potrebi, predmet vratiti na ponovni postupak.

Članak 203.

U postupku po žalbi protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovoga zakona koje važe za žalbu protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred drugostupanjskim vijećem.

IX - IZVANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

1. Revizija

Članak 204.

(1) Stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravomoćne presude donijete u drugom stupnju u roku od 30 dana od dana dostave prijepisa presude.

(2) Revizija nije dopuštena ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 30.000 konvertibilnih maraka.

(3) U slučajevima u kojima revizija nije odobrena prema odredbi stavka (2) ovoga članka, stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude ako odluka u sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, a naročito u slučaju:

1) ako o tom pitanju revizijsko vijeće još uvijek nije zauzelo stav odlučujući u pojedinim predmetima, na sjednici odjela, a riječ je o pitanju o kojemu postoji različita praksa drugostupanjskih vijeća;

2) ako je o tom pitanju revizijsko vijeće već zauzelo stav, ali je odluka drugostupanjskog vijeća utemeljena na stavu koje nije podudarno s tim stavom;

3) ako je o tom pitanju revizijsko vijeće već zauzelo stav i presuda se drugostupanjskog vijeća temelji na tome stavu, ali bi - naročito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnoga prvostupanjskog i žalbenoga postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom Ustavnoga suda BiH i Europskoga suda za ljudska prava - trebalo preispitati sudsku praksu.

(4) U reviziji iz stavka (3) ovoga članka stranka treba određeno naznačiti pravno pitanje zbog kojega je podnijela reviziju, uz određeno navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, te izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Članak 205.

O reviziji odlučuje Sud u vijeću utvrđenom člankom 18. stavak 3. ovoga zakona.

Članak 206.

Podnijeta revizija ne zadržava ovrhu pravomoćne presude protiv koje je izjavljena.

Članak 207.

(1) Revizija se može izjaviti:

1) zbog povrede odredaba parničnog postupka iz članka 176. ovoga zakona koja je učinjena u postupku pred drugostupanjskim vijećem;

2) zbog pogrešne primjene materijalnog prava;

3) zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva, ako je ta povreda učinjena u postupku pred drugostupanjskim vijećem.

(2) Revizija se ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Članak 208.

(1) Revizijsko vijeće ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kojemu se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava ~~i povrede odredaba parničnog postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.~~

(2) Povodom revizije iz članka 204. stavka (3) ovoga zakona, revizijsko vijeće ispituje pobijanu presudu samo u dijelu u kojemu se pobija revizijom i samo zbog pitanja koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni zbog čega je podnesena i što je u njoj određeno naznačeno kao takvo, uz pozivanje na propise i druge izvore prava koji se na to pitanje odnose.

Članak 209.

Stranke mogu u reviziji iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako se oni odnose na povrede odredaba parničnog postupka koje su učinjene u postupku pred drugostupanjskim vijećem.

Članak 210.

Revizija se podnosi **sucu u prvostupanjskom postupku**, u dovoljnom broju primjeraka za Sud i protivnu stranku.

Članak 211.

(1) Nepravodobnu ili nepotpunu reviziju odbacit će rješenjem **suca u prvostupanjskom postupku**, bez održavanja ročišta.

(2) U slučaju da je podnositelj revizije odustao od podnošenja revizije, sudac u prvostupanjskom postupku rješenjem će utvrditi odustanak od revizije.

Članak 212.

(1) Primjerak pravodobne i potpune revizije **suca u prvostupanjskom postupku** dostavit će protivnoj stranci.

(2) U roku od osam dana od dana dostave revizije protivna stranka može podnijeti Sudu odgovor na reviziju.

(3) Nakon primitka odgovora na reviziju ili nakon proteka roka za odgovor, **sudac u prvostupanjskom postupku** dostavit će reviziju i odgovor na reviziju, ako je podnijet, sa svim spisima, revizijskom vijeću.

(4) Primjerak revizije i odgovora na reviziju dostavlja se i drugostupanjskom vijeću.

Članak 213.

O reviziji revizijsko vijeće odlučuje bez rasprave.

Članak 214.

(1) Nedopuštenu reviziju odbacit će revizijsko vijeće rješenjem, kao i nepravodobnu ili nepotpunu reviziju, ako to, u granicama svojih ovlasti, nije učinio **sudac u prvostupanjskom postupku**.

(2) Revizija je nedopuštena *ako nije podnesena u skladu s člankom 241.b. ovoga zakona*, ako ju je izjavila osoba koja nije ovlaštena na podnošenje revizije, ili osoba koje je odustala od revizije, ili ako osoba koja je izjavila reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može podnijeti.

(3) *Revizijsko vijeće rješenjem će utvrditi da je podnositelj revizije odustao od podnošenja revizije ako je to propustio učiniti sudac u prvostupanjskom postupku.*

(4) *Reviziju iz članka 204. stavka (3) ovoga zakona Sud će rješenjem odbaciti kao nedopuštenu i ako u reviziji ne bude određeno naznačeno pravno pitanje zbog kojega se podnosi, uz određeno navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, kao i zato što u njoj nisu određeno izloženi razlozi zbog kojih podnositelj smatra to pitanje važnim za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.*

(5) *Revizijsko vijeće odbacit će reviziju iz članka 204. stavka (3) ovoga zakona i ako ocijeni da pravno pitanje zbog kojega je ona podnesena nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.*

(6) *U obrazloženju rješenja iz st. (4) i (5) ovoga članka Sud se poziva na odredbe tih stavaka kojima se predviđa odbacivanje takve revizije iz navedenih razloga. Ako to ocijeni svrhovitim, Sud može odlučiti i da se posebno obrazlože razlozi zbog kojih je donio takvo rješenje.*

(7) *Ako Sud u slučaju iz stavka (5) ovoga članka nađe da samo neko od više istaknutih pravnih pitanja nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, revizija će se odbaciti samo glede toga pitanja.*

Članak 215.

Revizijsko vijeće će presudom odbiti reviziju kao neutemeljenu, ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena *kao ni razlog na koji pazi po službenoj dužnosti*.

Članak 216.

(1) *Ako utvrdi da postoji povreda odredaba parničnog postupka zbog koje se revizija može podnijeti, osim povreda određenih st. (2) i (3) ovoga članka, revizijsko vijeće će, s obzirom na prirodu povrede, presudom preinačiti presudu drugostupanjskog vijeća ili rješenjem ukinuti u cijelosti ili djelomično presudu drugostupanjskog vijeća i suca u prvostupanjskom postupku*

ili samo presudu drugostupanjskog vijeća te predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom sucu u prvostupanjskom postupku, odnosno istom ili drugom vijeću drugostupanjskog suda, odnosno drugom nadležnom sudu.

(2) Ako je u postupku pred **sucem u prvostupanjskom postupku** ili drugostupanjskim vijećem odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj mjerodavnosti *ili povodom tužbe koja je podnesena nakon zakonom propisanog roka ili ako prije podnošenja tužbe nije proveden zakonom predviđeni postupak mirnog ili drugačijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti* ili o kojem je već prije pravomoćno presuđeno ili koga se tužitelj odrekao ili o kojem je već zaključena sudska nagodba, revizijsko vijeće će ukinuti rješenjem donijete odluke i odbaciti tužbu.

(3) Ako je u postupku pred **sucem u prvostupanjskim** ili drugostupanjskim vijećem, kao tužitelj ili tuženik, sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku ili ako stranku u postupku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebne ovlasti za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, revizijsko vijeće će, s obzirom na narav povrede, postupiti prema odredbama st. 1. ili 2. ovoga članka.

Članak 217.

(1) Ako revizijsko vijeće utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

(2) Ako revizijsko vijeće ustanovi da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uvjeta za preinačenje pobijane presude, rješenjem će usvojiti reviziju, ukinuti u cijelosti ili djelomično presudu drugostupanjskog vijeća i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom drugostupanjskom vijeću.

Članak 218.

(1) *Ako utvrdi da je drugostupanjskom odnosno i prvostupanjskom presudom prekoračen tužbeni zahtjev tako što je odlučeno o nečemu drugome, a ne o onome što je traženo, revizijsko vijeće rješenjem će ukinuti samo drugostupanjsku presudu ili i prvostupanjsku presudu te predmet vratiti drugostupanjskom vijeću, odnosno sucu u prvostupanjskom postupku na ponovno suđenje.*

(2) *Ako utvrdi da je drugostupanjskom presudom odnosno i prvostupanjskom presudom prekoračen tužbeni zahtjev tako što je dosuđeno više od onoga što je traženo, revizijsko vijeće rješenjem će ukinuti drugostupanjsku presudu, odnosno i prvostupanjsku presudu u dijelu u kojemu je prekoračen tužbeni zahtjev.*

Članak 219.

Odluka revizijskog vijeća dostavlja se sucu u prvostupanjskom postupku putem drugostupanjskog vijeća, s dovoljnim brojem ovjerenih prijepisa svoje odluke za sud, stranke i druge zainteresirane osobe, a sudac u prvostupanjskom postupku dužan je dostaviti odluku strankama u roku od osam dana od dana zaprimanja.

Članak 220.

Ako u čl. od 204. do 219. ovoga zakona nije što drugo određeno, u postupku povodom revizije na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovoga zakona o žalbi protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred drugostupanjskim vijećem.

Članak 221.

(1) Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostupanjskog vijeća kojim je postupak pravomoćno završen.

(2) Revizija protiv rješenja iz stavka 1. ovoga članka nije dopuštena u sporovima u kojima ne bi bila dopuštena revizija protiv pravomoćne presude.

(3) Revizija je uvijek dopuštena protiv rješenja drugostupanjskog vijeća kojim se podnijeta žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje **suca u prvostupanjskom postupku** o odbacivanju revizije.

(4) U postupku u povodu revizije protiv rješenja na odgovarajući način će se primjenjivati odredbe ovoga zakona o reviziji protiv presude.

2. Ponavljanje postupka

Članak 222.

Postupak koji je odlukom Suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti:

1) ako je pri donošenju odluke sudjelovao sudac koji je po zakonu morao biti *isključen ili izuzet*;

2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem nije bila dana mogućnost da raspravlja pred Sudom;

3) ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebne ovlasti za vođenje parnice, ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;

4) ako se odluka Suda utemeljuje na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka ili na ispravi koja je krivotvorena ili u kojoj je ovjeren neistinit sadržaj;

5) ako je do odluke Suda došlo zbog kaznenog djela suca, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili koje treće osobe;

6) *ako stranka stekne mogućnost upotrebe pravomoćne odluke Suda koja je ranije među istim strankama donesena o istom zahtjevu;*

7) *ako se odluka Suda temelji na drugoj odluci Suda ili na odluci nekog drugog tijela, a ta odluka bude pravomoćno preinačena, ukinuta odnosno poništena;*

8) *ako je naknadno pred nadležnim tijelom na drukčiji način pravomoćno odnosno konačno riješeno prethodno pitanje na kojemu je utemeljena sudska odluka.*

9) ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na temelju kojih je za stranku mogla biti donijeta povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u ranijem postupku.

Članak 223.

(1) Iz razloga navedenih u članku 222. toč. od 1. do 3. ovoga zakona, ne može se zahtijevati ponavljanje postupka ako je taj razlog bio bez uspjeha iznijet u ranijem postupku.

(2) Zbog okolnosti navedenih u članku 222. toč. 1), 6), 7), 8) i 9) ovoga zakona, ponavljanje postupka može se dopustiti samo ako stranka bez svoje krivnje nije mogla te okolnosti iznijeti prije nego što je raniji postupak završen pravomoćnom sudskom odlukom.

Članak 224.

(1) Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od 30 dana, i to:

1) u slučaju iz članka 222. točka 1. ovoga zakona od dana kad je stranka saznala za taj razlog;

2) u slučaju iz članka 222. točka 2. ovoga zakona od dana kad je odluka dostavljena stranci;

3) u slučaju iz članka 222. točka 3. ovoga zakona, ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koje ne može biti stranka u postupku i to:

- od dana kad je odluka dostavljena toj osobi; ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik;

- od dana kad je odluka dostavljena stranci, odnosno njezinom zakonskom zastupniku, ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebnu ovlast za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku;
- od dana kad je stranka saznala za taj razlog;

4) u slučajevima iz članka 222. toč. 4. i 5. ovoga zakona i to:

- od dana kad je stranka saznala za pravomoćnu presudu u kaznenom postupku, a ako se kazneni postupak ne može provesti, onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih se postupak ne može pokrenuti;

5) u slučaju iz članka 222. toč. 6), 7), 8) i 9) ovoga zakona i to:

- od dana kad je stranka mogla iznijeti Sudu nove činjenice, odnosno nova dokazna sredstva.

(2) Ako bi rok određen u stavku 1. ovoga članka počeo teći prije nego što je odluka postala pravomoćna, taj će se rok računati od pravomoćnosti odluke ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lijek, odnosno od dostave pravomoćne odluke drugostupanjskog vijeća.

(3) Nakon što protekne rok od pet godina od dana kad je odluka postala pravomoćna, prijedlog za ponavljanje postupka ne može se podnijeti, osim ako se ponavljanje traži iz razloga navedenih u članku 222. toč. 2. i 3. ovoga zakona.

Članak 225.

O prijedlogu za ponavljanje postupka odlučuje sudac Apelacijskog odjela Suda, kao sudac pojedinac, koji nije sudjelovao u donošenju drugostupanjske odluke.

Članak 226.

(1) Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek **sucu u prvostupanjskom postupku** Suda.

(2) U prijedlogu se posebice moraju navesti zakonski temelj po kojem se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizlazi da je prijedlog podnjet u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagatelja, te učiniti vjerojatnim da bi u ponovljenom postupku mogla za predlagatelja biti donijeta povoljnija odluka.

Članak 227.

(1) Nepravodobne, nepotpune ili nedopuštene prijedloge za ponavljanje postupka odbacit će rješenjem **sudac u prvostupanjskom postupku** bez održavanja ročišta.

(2) Ako **sudac u prvostupanjskom postupku** ne odbaci prijedlog, dostavit će primjerak prijedloga protivnoj stranci koja ima pravo u roku od 15 dana odgovoriti na prijedlog.

Članak 228.

Nakon primitka odgovora na prijedlog ili nakon proteka roka za davanje odgovora, **sudac u prvostupanjskom postupku** će prijedlog i odgovor na prijedlog, ako je podnijet, sa svim spisima dostaviti Apelacijskom odjelu Suda najkasnije u roku od osam dana.

Članak 228.a.

Nepravodoban, nepotpun ili nedopušten prijedlog za ponavljanje postupka rješenjem će odbaciti sudac pojedinac Apelacijskog odjela Suda, ako to u granicama svojih ovlasti nije učinio sudac koji je sudio u prvostupanjskom postupku.

Članak 229.

(1) Sud odlučuje o prijedlogu za ponavljanje postupka, u pravilu, bez održavanja rasprave.

(2) Ako Sud ocijeni da je održavanje rasprave nužno, postupit će sukladno odredbama čl. od 185. do 187. ovoga zakona.

Članak 230.

(1) Nakon što Sud suglasno članku 225. ovoga zakona donese odluku o prijedlogu, **sudac u prvostupanjskom postupku** vraća sve spise s dovoljnim brojem ovjerenih prijepisa svoje odluke.

(2) U rješenju kojim se dopušta ponavljanje postupka izreći će se da se ukida odluka donijeta u ranijem postupku.

(3) Protiv rješenja Suda kojim se usvaja prijedlog za ponavljanje postupka žalba nije dopuštena.

(4) Žalba protiv rješenja Suda kojim se odbija prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se Apelacijskom odjelu Suda, koji o žalbi odlučuje u vijeću trojice sudaca *koji nisu sudjelovali u donošenju odluke u ranijem postupku.*

Članak 231.

(1) U ponovnom postupku pred prvostupanjskim sudom ne može postupati sudac koji je odlučivao u ranijem postupku.

(2) **Sudac u prvostupanjskom postupku** odredit će pripremno ročište odmah po primitku rješenja, a najkasnije u roku od osam dana.

3. Odnos između prijedloga za ponavljanje postupka i revizije

Članak 231.a.

(1) Kada Europski sud za ljudska prava utvrdi povredu nekog od ljudskih prava ili temeljnih sloboda zajamčenih Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Konvencija) i dodatnih protokola uz Konvenciju koje je Bosna i Hercegovina ratificirala, stranka o čijem je pravu Europski sud za ljudska prava odlučio u roku od 90 dana od konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava može podnijeti zahtjev Sudu, koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojemu je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda, za izmjenu odluke kojom je to pravo ili temeljna sloboda povrijeđena.

(2) Postupak iz stavka (1) ovoga članka provodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

(3) U ponovljenom postupku Sud je dužan poštivati pravne stavove izražene u konačnoj presudi Europskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda temeljnog ljudskog prava ili slobode.

Članak 232.

(1) Ako u roku za izjavljivanje revizije stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka samo iz razloga iz kojih se može izjaviti i revizija, smatrat će se da je stranka izjavila reviziju.

(2) Ako stranka izjavi reviziju iz razloga što je u prvostupanjskom ili drugostupanjskom postupku odlučeno o zahtjevu o kojem je već prije pravomoćno presuđeno ili koga se tužitelj već odrekao ili o kojem je sklopljena sudska nagodba, i istodobno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz bilo kojeg razloga iz članka 222. ovoga zakona, Sud će prekinuti postupak u povodu prijedloga za ponavljanje postupka do završetka postupka po reviziji.

(3) Ako stranka izjavi reviziju iz bilo kojeg razloga, osim iz razloga navedenih u stavku 2. ovoga članka, i istodobno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz razloga iz članka 222. stavak 1. toč. 4. i 5. ovoga zakona, koji su potkrijepljeni pravomoćnom presudom donijetom u kaznenom postupku, Sud će prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka u povodu prijedloga za ponavljanje postupka.

(4) U svim ostalim slučajevima u kojima stranka izjavi reviziju i istodobno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka, Sud će odlučiti koji će postupak nastaviti, a koji prekinuti, uzimajući u obzir sve okolnosti, a posebice razloge zbog kojih su oba pravna lijeka podnijeta i dokaze koje su stranke predložile.

Članak 233.

(1) Odredbe članka 232. st. 1. i 3. ovoga zakona primijenit će se i kad je stranka najprije podnijela prijedlog za ponavljanje postupka, a nakon toga izjavila reviziju.

(2) U svim ostalim slučajevima u kojima stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka i nakon toga izjavi reviziju, Sud će, u pravilu, prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka u povodu prijedloga za ponavljanje postupka, osim ako ustanovi da postoje ozbiljni razlozi da postupi drukčije.

Članak 234.

(1) Rješenje iz članka 232. ovoga zakona donosi **sudac u prvostupanjskom postupku** ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne prvostupanjskom vijeću prije nego što je predmet u povodu revizije upućen revizijskom vijeću. Ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne pošto je predmet u povodu revizije upućen revizijskom vijeću, rješenje iz članka 232. ovoga zakona donosi revizijsko vijeće.

(2) Rješenje iz članka 233. ovoga zakona donosi **sudac u prvostupanjskom postupku**, osim ako je predmet, u vrijeme kad revizija stigne prvostupanjskom vijeću, u povodu prijedloga za ponavljanje postupka upućen Apelacijskom odjelu Suda radi donošenja odluke, u kojem slučaju rješenje donosi sudac tog odjela.

(3) Protiv rješenja suda iz st. 1. i 2. ovoga članka nije dopuštena žalba.

Dio treći - OPĆE ODREDBE

X - STRANKE I NJIHOVI ZAKONSKI ZASTUPNICI

Članak 235.

(1) Stranka u postupku može biti svaka fizička i pravna osoba.

(2) Posebnim propisima može se odrediti tko može biti stranka u postupku osim fizičkih i pravnih osoba.

(3) Sud može, izuzetno, s pravnim učinkom u određenoj parnici, priznati svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost prema odredbama st. 1. i 2. ovoga članka, ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, u suštini udovoljavaju bitnim uvjetima za stjecanje stranačke sposobnosti, a posebice ako raspolažu imovinom na kojoj se može provesti ovrha.

(4) Protiv rješenja iz stavka 3. ovoga članka, kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici, nije dopuštena posebna žalba.

Članak 236.

- (1) Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama obavljati radnje u postupku (parnična sposobnost).
- (2) Punoljetna osoba kojoj je djelomično ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobna u granicama svoje poslovne sposobnosti.
- (3) Malodobnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

Članak 237.

- (1) Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njezin zakonski zastupnik.
- (2) Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom mjerodavnog tijela vlasti donijetim na temelju zakona.
- (3) Tijekom cijeloga postupka Sud će, po službenoj dužnosti, paziti može li osoba koja se pojavljuje kao stranka u postupku biti stranka u postupku i je li parnično sposobna, zastupa li parnično nesposobnu stranku njezin zakonski zastupnik i ima li zakonski zastupnik posebne ovlasti kad su one potrebne.

Članak 238.

- (1) Zakonski zastupnik može u ime stranke poduzimati sve radnje u postupku, ali ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe, za priznanje, odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe ili za poduzimanje drugih radnji u postupku u posebnim propisima određeno da zastupnik mora imati posebne ovlasti, on može te radnje poduzimati samo ako ima takve ovlasti.
- (2) Osoba koje se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužna je na zahtjev Suda dokazati da je zakonski zastupnik. Kad je za poduzimanje određenih radnji u postupku potrebna posebna ovlast, zakonski zastupnik dužan je dokazati da ima takvu ovlast.
- (3) Kad Sud ustanovi da zakonski zastupnik osobe pod starateljstvom ne pokazuje potrebnu pozornost u zastupanju, obavijestit će o tome tijelo starateljstva. Ako bi zbog propuštanja zastupnika mogla nastati šteta za osobu pod starateljstvom, Sud će zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Članak 239.

- (1) Kad Sud utvrdi da osoba koje se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvat će tužitelja da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će

poduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti s osobom koja može biti stranka u postupku.

(2) Isto tako, kad Sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebne ovlasti kad su one potrebne, zatražit će da mjerodavno tijelo starateljstva postavi staratelja parnično nesposobnoj osobi, odnosno pozvat će zakonskog zastupnika da pribavi posebne ovlasti ili će poduzeti druge mjere koje su potrebne kako bi parnično nesposobna stranka bila pravilno zastupana.

(3) Sud će odrediti stranci rok za otklanjanje nedostataka iz st. 1. i 2. ovoga članka. Dok se ne otklone ti nedostaci, mogu se u postupku poduzimati samo one radnje zbog čije bi odgode mogle nastati štetne posljedice za stranku.

(4) Ako se nedostaci iz st. 1. i 2. ovoga članka ne mogu otkloniti ili ako određeni rok bezuspješno protekne, Sud će rješenjem ukinuti radnje provedene u postupku ako su zahvaćene tim nedostacima i odbaciti tužbu ako su nedostaci takve naravi da sprečavaju daljnje vođenje parnice.

(5) Protiv rješenja kojim se naređuju mjere za otklanjanje nedostataka nije dopuštena žalba.

XI - PUNOMOĆNICI

Članak 240.

(1) Stranke mogu poduzimati radnje u postupku osobno ili preko punomoćnika.

(2) Stranka koju zastupa punomoćnik može uvijek doći pred Sud i davati izjave pored svog punomoćnika, ali suprotnu stranku, svjedoke i vještake može ispitivati samo preko punomoćnika, ako je on nazočan glavnoj raspravi.

Članak 241.

(1) Punomoćnik može biti odvjetnik, odvjetničko društvo ili zaposlenik službe za besplatnu pravnu pomoć, kao i, za pravne osobe, zaposlenik te pravne osobe, a za fizičke osobe bračni, odnosno izvanbračni drug stranke ili srodnik stranke po krvi *po pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj zaključno do četvrtog stupnja* ili po tazbini *zaključno do drugog stupnja*.

(2) Ako Sud utvrdi da punomoćnik koji je odvjetnik ne obnaša svoju dužnost sukladno Zakonu o odvjetništvu, Sud će o tome izvijestiti mjerodavnu odvjetničku komoru, i, ako je to moguće, stranku koju odvjetnik zastupa.

Članak 241.a.

Ako u parnicama o imovinskopravnim zahtjevima vrijednost predmeta spora premašuje iznos od 50.000,00 KM, punomoćnici pravnih osoba mogu biti samo osobe koje imaju položen pravosudni ispit.

Članak 241.b.

U postupku povodom revizije stranku mora zastupati odvjetnik, osim ako je sama stranka odvjetnik.

Članak 242.

Radnje u postupku što ih punomoćnik poduzima u granicama punomoći imaju isti pravni učinak kao da ih je poduzela sama stranka.

Članak 243.

(1) Stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svog punomoćnika na ročištu na kojem je ta izjava dana.

(2) Ako je punomoćnik priznao koju činjenicu na ročištu kojem stranka nije bila nazočna ili je koju činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje kasnije izmijeni ili opozove, Sud će cijeniti obje izjave prema članku 92. stavak 2. ovoga zakona.

Članak 244.

Stranka može ovlastiti punomoćnika da poduzima samo određene radnje ili da poduzima sve radnje u postupku.

Članak 245.

Ako je stranka izdala odvjetniku punomoć za vođenje parnice, a nije pobliže odredila ovlasti u punomoći, odvjetnik je ovlašten na temelju takve punomoći:

- 1) obnašati sve radnje u postupku, a posebice podnijeti tužbu, povući je, dati odgovor na tužbu, priznati tužbeni zahtjev ili se odreći tužbenog zahtjeva, zaključiti nagodbu, podnijeti pravni lijek i odreći se ili odustati od njega, te zahtijevati izdavanje mjera osiguranja;
- 2) stavljati zahtjev za ovrhu ili osiguranje i poduzimati potrebne radnje u postupku, u povodu takvog zahtjeva;
- 3) od protivne stranke primiti dosuđene troškove;

4) pismeno ovlastiti drugog odvjetnika na poduzimanje samo pojedinih radnji u postupku, osim zastupanja na glavnoj raspravi.

Članak 246.

Odvjetnika kojem je stranka izdala punomoć može, uz izričitu ovlast stranke, zamjenjivati drugi odvjetnik, *a u prvostupanjskom postupku i stručni suradnik za pravne poslove i odvjetnički vježbenik koji je kod njega zaposlen.*

Članak 247.

Ako stranka u punomoći nije pobliže odredila ovlasti punomoćnika, punomoćnik koji nije odvjetnik može na temelju takve punomoći obnašati sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebna izričita ovlast za povlačenje tužbe, za priznanje ili za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe, za odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i za prenošenje punomoći na drugu osobu, te za podnošenje izvanrednih pravnih lijekova.

Članak 248.

(1) Stranka izdaje punomoć pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.

(2) Stranka, koja nije pismena ili nije u stanju potpisati se, stavit će na pismenu punomoć umjesto potpisa otisak prsta. Ako se u tom slučaju punomoć izdaje osobi koja nije odvjetnik, potrebna je nazočnost dvojice svjedoka koji će se potpisati na punomoći.

(3) Ako posumnja u istinitost pismene punomoći, Sud može rješenjem odrediti da se podnese ovjerena punomoć. Protiv tog rješenja nije dopuštena žalba.

Članak 249.

(1) Punomoćnik je dužan pri prvoj radnji u postupku podnijeti punomoć.

(2) Sud može dopustiti da radnje u postupku za stranku privremeno obavi osoba koja nije podnijela punomoć, ali će istodobno narediti toj osobi da naknadno u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za vršenje parničnih radnji.

(3) Dok ne protekne rok za podnošenje punomoći, Sud će odgoditi donošenje odluke. Ako taj rok bezuspješno protekne, Sud će nastaviti postupak, ne uzimajući u obzir radnje koje je obavila osoba bez punomoći.

(4) Sud je dužan tijekom cijeloga postupka paziti je li osoba koja se pojavljuje kao punomoćnik ovlaštena za zastupanje. Ako Sud utvrdi da osoba koja se pojavljuje kao

punomoćnik nije ovlaštena za zastupanje, ukinut će parnične radnje što ih je ta osoba poduzela, ako te radnje nije stranka naknadno odobrila.

Članak 250.

(1) Stranka može punomoć u svako vrijeme opozvati, a punomoćnik je može u svako vrijeme otkazati.

(2) Opoziv, odnosno otkaz punomoći mora se priopćiti Sudu pred kojim se vodi postupak pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.

(3) Opoziv, odnosno otkaz punomoći važi za protivnu stranku od trenutka kad joj je priopćen.

(4) Poslije otkaza punomoći, punomoćnik je dužan još 30 dana obnašati radnje za osobu koja mu je izdala punomoć, ako je potrebno da od nje otkloni kakvu štetu koja bi u to vrijeme mogla nastati.

Članak 251.

(1) Punomoć prestaje smrću fizičke osobe, proglašenjem umrlom i gubitkom poslovne sposobnosti.

(2) Ako je punomoćniku fizičke osobe dana ovlast da može poduzimati sve radnje u postupku, a stranka odnosno njezin zakonski zastupnik umre ili postane poslovno nesposoban ili ako zakonski zastupnik bude razriješen dužnosti, punomoćnik je ovlašten poduzimati radnje u postupku koje ne trpe odgodu.

Članak 252.

(1) Prestankom pravne osobe prestaje i punomoć koju je ona izdala.

(2) U slučaju stečaja ili likvidacije, punomoć koju je izdao stečajni odnosno likvidacijski dužnik prestaje kad prema važećim propisima nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka odnosno likvidacije.

(3) Izuzetno od odredaba st. 1. i 2. ovoga članka, punomoćnik je dužan još 30 dana obnašati radnje u postupku ako je potrebno da od stranke otkloni štetu.

XII - JEZIK U POSTUPKU

Članak 253.

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se strankama i drugim sudionicima u postupku na jednom od jezika iz članka 11. ovoga zakona.

Članak 254.

Stranke i drugi sudionici u postupku pri sudjelovanju u postupku upotrebljavaju jedan od jezika iz članka 11. ovoga zakona.

Članak 255.

(1) Stranke i umješaci koji ne poznaju niti jedan od jezika iz članka 11. ovoga zakona osigurat će o svom trošku usmeno i pismeno prevođenje procesnih radnji koje poduzimaju, kao i druga usmena i pismena prevođenja za svoje potrebe.

(2) Stranke i umješaci dužni su osigurati i prevođenje koje se odnosi na izvođenje dokaza koje su predložili.

(3) Prevođenje vrše tumači.

XIII - VRIJEDNOST SPORA

Članak 256.

(1) Tužitelj je dužan u tužbi označiti vrijednost predmeta spora, ~~osim u slučajevima u kojima se vrijednost spora ne može izraziti u novcu.~~

(2) Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.

(3) Kamate, ugovorna kazna i ostale sporedne tražbine ne uzimaju se u obzir pri određivanju vrijednosti spora ako ne čine glavni zahtjev.

Članak 257.

Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbroju, ali najviše do iznosa koji odgovara zbroju davanja za vrijeme od pet godina.

Članak 258.

(1) Ako jedna tužba protiv istog tuženika obuhvata više zahtjeva koji se utemeljuju na istom činjeničnom i pravnom temelju, vrijednost se određuje po zbroju vrijednosti svih zahtjeva.

(2) Ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova ili su istaknuti protiv više tuženika, vrijednost se određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva.

Članak 259.

Kad se spor vodi o postojanju najamnog ili zakupnog odnosa, ili iz odnosa korištenja stana, odnosno poslovnih prostorija, vrijednost se računa prema jednogodišnjoj najamnini, odnosno zakupnini, osim ako je riječ o najamnog ili zakupnog odnosu zaključenom na kraće vrijeme.

Članak 260.

Ako se tužbom zahtijeva samo davanje osiguranja određene tražbine ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje se prema iznosu tražbine koju treba osigurati, ali ako predmet zaloga ima manju vrijednost od tražbine koju treba osigurati, kao vrijednost predmeta spora uzet će se vrijednost predmeta zaloga.

Članak 261.

(1) Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, ali tužitelj u tužbi navede da pristaje da umjesto udovoljenja tom zahtjevu primi određeni novčani iznos, kao vrijednost predmeta spora uzet će se taj iznos.

(2) U drugim slučajevima, kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naznačio.

(3) Ako je u slučaju iz stavka 2. ovoga članka tužitelj vrijednost predmeta spora suviše visoko ili suviše nisko naznačio, Sud će najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano, onda na glavnoj raspravi prije početka rasprave o glavnoj stvari, brzo i na prikladan način provjeriti točnost naznačene vrijednosti, te rješenjem odrediti vrijednost predmeta spora.

(4) Protiv rješenja iz stavka 3. ovoga članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 262.

Ako novčani iznos nije izražen u konvertibilnim markama, već u drugoj valuti, vrijednost predmeta spora utvrđuje se u konvertibilnim markama, po srednjem tečaju odnosne valute koji je utvrdila mjerodavna financijska organizacija u vrijeme podnošenja tužbe.

XIV - ROKOVI I ROČIŠTA

1. Rokovi

Članak 263.

(1) Ako rok nije određen zakonom, određuje ga Sud s obzirom na okolnosti slučaja.

(2) Rok koji Sud odredi izuzetno se može produljiti na prijedlog zainteresirane osobe ako za to postoje opravdani razlozi.

(3) Prijedlog za produljenje roka mora se podnijeti prije protoka roka čije se produljenje traži.

(4) Protiv rješenja o produljenju roka nije dopuštena žalba.

Članak 264.

(1) Rokovi se računaju na dane, mjesecе i godine.

(2) Ako je rok određen na dane, u rok se ne uračunava dan kad je dostava ili priopćenje izvršeno, odnosno dan u koji pada događaj otkad treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi idući dan.

(3) Rokovi određeni na mjesecе, odnosno na godine završavaju se protekom onog dana posljednjeg mjeseca, odnosno godine, koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca.

(4) Ako posljednji dan roka pada na državni blagdan ili u nedjelju ili u koji drugi dan kad Sud ne radi, rok istječe protekom prvog idućeg radnog dana.

Članak 265.

(1) Kad je podnesak vezan za rok, smatra se da je podniet u roku ako je, prije nego što rok protekne, predan Sudu.

(2) Ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili brzojavom, dan predaje pošti smatra se danom predaje Sudu, a ako je podnesak upućen telefaksom, danom predaje smatra se dan primitka telefaksa u Sudu.

(3) Ako je podnesak upućen elektronskom poštom, kao vrijeme predaje Sudu smatra se vrijeme koje je naznačeno na verifikaciji kvalificiranog elektronskog potpisa.

(4) Ako je podnesak upućen brzojavom, a ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, smatrat će se da je podniet u roku ako uredan podnesak naknadno bude predan Sudu ili bude upućen Sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje brzojava pošti.

(5) Za osobe koje se nalaze na obveznoj vojnoj službi u vojsci, dan predaje podneska vojnoj postrojbi, odnosno vojnoj ustanovi smatra se danom predaje Sudu.

(6) Za osobe lišene slobode dan predaje podneska upravi zatvora, odnosno ustanove za izvršenje kaznenih i prekršajnih sankcija smatra se danom predaje Sudu.

(7) Ako je podnesak koji je vezan za rok predan ili upućen Sudu prije proteka roka, a stigne Sudu nakon proteka roka, smatrat će se da je na vrijeme podniet.

(8) Odredbe st. od 1. do 6. ovoga članka primjenjuju se i na rok u kojem se prema posebnim propisima mora podići tužba, te i na rok zastare tražbine ili nekog drugog prava.

2. Ročište

Članak 266.

- (1) Ročište određuje Sud kad je to zakonom propisano.
- (2) Sud će na ročište pozvati stranke i ostale osobe čija se nazočnost smatra potrebnom.
- (3) U pozivu Sud će naznačiti mjesto, prostoriju i vrijeme održavanja ročišta, te navesti stranke i predmet spora.
- (4) Sud će u pozivu posebice upozoriti stranke i ostale sudionike u postupku na zakonske posljedice izostanka s ročišta.

Članak 267.

- (1) Ročište se, u pravilu, održava u sudskoj zgradi.
- (2) Sud može odlučiti da se ročište održi izvan sudske zgrade kad ustanovi da je to nužno ili da će se na taj način uštedjeti u vremenu ili u troškovima postupka. Protiv takvog rješenja nije dopuštena žalba.

3. Povrat u prijašnje stanje

Članak 268.

- (1) Ako stranka propusti ročište ili rok za poduzimanje neke radnje u postupku i zbog toga izgubi pravo na poduzimanje te radnje, Sud će toj stranci na njezin prijedlog dopustiti da naknadno obavi tu radnju (povrat u prijašnje stanje) ako ocijeni da je do propuštanja došlo usljed opravdanih razloga koji se nisu mogli predvidjeti niti izbjeći.
- (2) Kad se dopusti povrat u prijašnje stanje, parnica se vraća u ono stanje u kojem se nalazila prije propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je Sud zbog propuštanja donio.

Članak 269.

- (1) Prijedlog za povrat u prijašnje stanje podnosi se prema mjerodavnosti vijeća Suda kod koga je trebalo obaviti propuštenu radnju.
- (2) Prijedlog se podnosi u roku od osam dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je uzrokovao propuštanje.
- (3) Nakon proteka 60 dana od dana propuštanja ne može se tražiti povrat u prijašnje stanje.
- (4) Ako se povrat u prijašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagatelj je dužan istodobno s podnošenjem prijedloga obaviti i propuštenu radnju.

Članak 270.

(1) Ne može se zahtijevati povrat u prijašnje stanje ako je propušten rok za stavljanje prijedloga da se dopusti povrat u prijašnje stanje, ili ako je propušteno ročište određeno u povodu prijedloga za povrat u prijašnje stanje.

(2) *Povrat u prijašnje stanje nije dopušten ako se propuštanje stranke može pripisati povredi postupka zbog koje se može izjaviti pravni lijek.*

Članak 271.

Sud će odmah odlučiti o prijedlogu za povrat u prijašnje stanje i nastaviti postupak.

Članak 272.

(1) Nepravodobne i nedopuštene prijedloge za povrat u prijašnje stanje odbacit će Sud rješenjem.

(2) U svezi s prijedlogom za povrat u prijašnje stanje, Sud će zakazati ročište, osim ako su činjenice na kojima se prijedlog utemeljuje općepoznate.

(3) *Ako stranka koja je podnijela prijedlog za povrat u prijašnje stanje ne dođe na ročište zakazano povodom prijedloga, a uredno je obavještena, smatrat će se da je prijedlog povučen.*

Članak 273.

(1) Protiv rješenja kojim se usvaja prijedlog za povrat u prijašnje stanje nije dopuštena *posebna* žalba, osim ako je usvojen nepravodoban ili nedopušten prijedlog.

(2) Protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za povrat u prijašnje stanje žalba je dopuštena.

XV - PODNESCI

Članak 274.

(1) Tužba, odgovor na tužbu, protutužba, odgovor na protutužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i priopćenja koji se daju izvan rasprave, podnose se pismeno (podnesci). Uvjet pismenog oblika ispunjavaju i podnesci upućeni brzojavom, telefaksom ili elektronskom poštom. Ovakvi se podnesci smatraju potpisanim, ako je u njima označen pošiljatelj.

(2) Podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržavati sve ono što je potrebno da bi se u svezi s njima moglo postupiti. Posebice trebaju sadržavati: oznaku suda, ime i prezime, odnosno naziv pravne osobe, prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet spora, sadržaj izjave i potpis podnositelja.

(3) Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka mora u podnesku navesti činjenice i dokaze na kojima utemeljuje svoj zahtjev.

(4) Podnesci koji se dostavljaju elektronskom poštom moraju biti ovjereni kvalificiranim elektronskim potpisom.

(5) Podnesci s priložima koji se dostavljaju protivnoj stranci predaju se Sudu u dovoljnom broju primjeraka za Sud i protivnu stranku.

Članak 275.

(1) Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku, prijepisu ili fotokopiji.

(2) Ako stranka priloži ispravu u izvorniku, Sud će takvu ispravu zadržati, a protivnoj stranci dopustiti da je razgleda. Kad prestane potreba da se takva isprava drži u spisima predmeta, vratit će se podnositelju na njegov zahtjev, ali Sud može tražiti od podnositelja da spisima priloži prijepis ili fotokopiju isprave.

(3) Ako je isprava priložena u prijepisu ili fotokopiji, Sud će na zahtjev protivne stranke pozvati podnositelja da podnese Sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dopustiti da je pregleda. Sud će odrediti rok u kom se isprava ima predati, odnosno pregledati.

(4) Protiv tih rješenja nije dopuštena žalba.

Članak 276.

(1) Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, Sud će podnositelju vratiti podnesak radi ispravke ili dopune, uz navode što treba ispraviti ili dopuniti i odredit će rok za ispravku ili dopunu podneska, koji ne može biti dulji od osam dana.

(2) Ako podnesak vezan za rok bude ispravljen, odnosno dopunjen i predan Sudu u roku određenom za dopunu ili ispravku, smatrat će se da je podnijet Sudu onog dana kad je prvi put bio podnijet.

(3) Smatrat će se da je podnesak povučen ako ne bude vraćen Sudu u određenom roku, a ako bude vraćen bez ispravke, odnosno dopune, odbacit će se.

(4) Ako podnesci ili prilozi nisu podnijeti u dovoljnom broju primjeraka, Sud će pozvati podnositelja da ih u određenom roku podnese. Ako podnositelj ne postupi po tom nalogu, Sud će podnesak odbaciti.

XVI - DOSTAVA PISMENA

1. Opće odredbe

a) Način dostave pismena

Članak 277.

Pismena se dostavljaju preko pošte, preko ovlaštene pravne osobe registrirane za obavljanje poslova dostave ili preko ovlaštene službene osobe Suda.

Članak 278.

(1) Kad dostavu treba obaviti osobama ili ustanovama u inozemstvu ili strancima koji uživaju pravo imuniteta, dostava će se obaviti diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u ovom zakonu nije što drugo određeno.

(2) Državljanima Bosne i Hercegovine u inozemstvu dostava se obavlja putem pošte ili preko mjerodavnog konzularnog, odnosno diplomatskog predstavništva Bosne i Hercegovine u toj državi.

b) Dostava fizičkim i pravnim osobama

Članak 279.

(1) Dostava fizičkim osobama obavlja se predajom pismena osobi kojoj se dostava ima obaviti, *na adresu naznačenu u tužbi, odnosno na adresu prebivališta ili boravišta upisanu kod tijela nadležnog za vođenje evidencije o osobnim iskaznicama*, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

(2) Ako ovim zakonom nije drukčije određeno, dostava tijelima vlasti i pravnim osobama obavlja se predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena, ili, ako se takva ne zatekne u uredu, odnosno poslovnoj prostoriji, zaposleniku koji se tu zatekne.

Članak 280.

(1) Kad stranku zastupa zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik, dostava se vrši zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku.

(2) Kad tijelo vlasti ili pravna osoba za svog punomoćnika odrede osobu koja je njihov radnik, dostava se može obaviti i sukladno odredbi članka 279. stavak 2. ovoga zakona.

(3) Ako stranka ima više zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika, dovoljno je dostavu obaviti jednom od njih.

(4) Dostava odvjetniku kao punomoćniku može se obaviti i predajom pismena osobi koja je uposlena u njegovu odvjetničkom uredu.

Članak 281.

(1) Vojnim osobama, pripadnicima policije i pripadnicima kopnenog, riječnog, pomorskog i zračnog prometa dostava se može obaviti i preko njihova zapovjedništva, odnosno neposrednog zapovjednika.

(2) Osobama lišenim slobode dostava se obavlja preko uprave zatvora, odnosno upravne ustanove za izvršenje kaznenih i prekršajnih sankcija.

Članak 282.

(1) Dostava pravnoj osobi može se obaviti i putem njene poslovne jedinice, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa te jedinice.

(2) Dostava pravnoj osobi, koja ima sjedište u inozemstvu, može se obaviti i putem njezina zastupništva, odnosno predstavništva u Bosni i Hercegovini.

c) Vrijeme i mjesto dostave

Članak 283.

(1) Dostava se obavlja svakim danom, u bilo koje vrijeme, u stanu ili na radnom mjestu fizičke osobe, u sjedištu tijela vlasti, u uredu, odnosno poslovnim prostorijama pravne osobe kojoj se dostava ima obaviti, ili u Sudu kad se osoba kojoj se dostava ima obaviti tamo zatekne.

(2) Dostava se može obaviti na bilo kom mjestu, ako se vrši osobnim uručenjem pismena osobi kojoj se dostava ima obaviti.

~~2. Dostava putem pošte~~

~~Članak 284.~~

~~Dostava putem pošte obavlja se:-~~

~~1) preporučenom pošiljkom s povratnicom, ili~~

~~2) običnom pošiljkom, u kojoj se uz pismeno dostavlja i obrazac o potvrdi primitka, koji osoba kojoj se pismeno dostavlja mora potpisati i vratiti Sudu.~~

~~3. Dostava preko ovlaštene pravne osobe ili ovlaštene službene osobe suda~~

a) Dostava fizičkim osobama

Članak 285.

(1) Dostava fizičkim osobama u pravilu se obavlja predajom pismena osobi kojoj se dostava ima izvršiti.

(2) Ako se osoba kojoj se pismeno ima dostaviti ne zatekne u svom stanu, dostava se obavlja predajom pismena kojem od njezinih odraslih članova domaćinstva koji je dužan primiti pismeno, a ako se oni ne zateknu u stanu, pismeno će se predati *susjedu ako on na to pristane*.

(3) Ako se dostava obavlja na radnom mjestu osobe kojoj se pismeno ima dostaviti, a ta osoba se tu ne zatekne, dostava se može obaviti osobi koja na istom mjestu radi, ako ona pristane primiti pismeno.

(4) *Ako je pismeno predano drugoj osobi koja sudjeluje u parnici kao protivnik osobe kojoj se dostava ima izvršiti, dostava će se smatrati neurednom.*

(5) Osobe kojima se prema odredbama st. 2. i 3. ovoga članka dostava obavi umjesto osobi kojoj se pismeno ima dostaviti, dužne su pismeno predati toj osobi, na što će ih dostavljač i upozoriti prigodom uručjenja pismena.

(6) Kad se dostava obavi prema odredbama st. 2. ili 3. ovoga članka, osoba kojoj se pismeno imalo dostaviti o tome će biti obaviještena slanjem pismene obavijesti preko pošte, običnom pošiljkom. U pismenoj obavijesti navodi se predmet spora, vrsta pismena koje se ima dostaviti, datum, sat i mjesto dostave pismena, te ime i prezime osobe koja je primila pismeno. Obavijest se mora poslati tijekom istoga dana ili sljedećeg radnog dana nakon obavljene dostave.

Članak 286.

(1) Ako se pismeno ne može dostaviti na način previđen u članku 285. ovoga zakona, a dostavljač utvrdi da osoba kojoj se pismeno ima dostaviti stanuje na adresi na kojoj se dostava pokušava obaviti, ostavit će u stanu ili u prostorijama gdje ta osoba radi, ili pribiti na vrata stana ili prostorije, pismenu obavijest da će pismeno biti ostavljeno u Sudu i da ga ta osoba tamo može preuzeti u roku od 15 dana od dana pokušaja dostave. U pismenoj obavijesti navodi se i predmet spora, vrsta pismena koje se ima dostaviti, datum i sat kada je obavijest ostavljena, te naziv i adresa Suda gdje se pismeno može preuzeti.

~~(2) Tijekom istog dana ili sljedećeg radnog dana nakon pokušaja dostave iz stavka 1. ovoga članka, pismena obavijest s podacima navedenim u tom stavku poslat će se osobi kojoj se dostava ima obaviti i preko pošte, običnom pošiljkom.~~

(2) Dostava će se smatrati izvršenom na dan kada osoba kojoj se pismeno ima dostaviti preuzme pismeno u Sudu, a ako pismeno ne bude preuzeto, istekom roka iz stavka 1. ovoga članka.

Članak 287.

(1) Ako se utvrdi da je osoba kojoj se pismeno ima dostaviti privremeno odsutna i da joj osobe navedene u članku 285. st. 2. i 3. ovoga zakona ne mogu pismeno na vrijeme predati, vratit će pismeno Sudu uz naznaku gdje se odsutna osoba nalazi, a dostava će ponovo biti pokušana u odgovarajuće vrijeme.

(2) Ako dostavljač utvrdi da osoba kojoj se pismeno ima dostaviti ne stanuje na adresi na kojoj se dostava pokušava obaviti, ali istodobno utvrdi točnu adresu te osobe, dostava će se obaviti na naknadno utvrđenoj adresi. Ako dostavljač ne može utvrditi točnu adresu osobe kojoj se pismeno ima dostaviti, pismeno će vratiti Sudu.

(3) Ako je utvrđeno da stranka kojoj se dostava ima obaviti ne stanuje na adresi svog posljednjeg poznatog boravišta ili prebivališta, a njezino se sadašnje boravište ili radno mjesto ne mogu utvrditi, dostava pismena obaviti će se objavom pismena na oglasnoj ploči Suda.

(4) Dostava se smatra izvršenom protekom roka od 15 dana od dana objave.

(5) U objavi se, osim pismena koje se ima dostaviti, navodi i ime i prezime osobe kojoj se dostava vrši, predmet spora i obavijest o tome kada se dostava pismena smatra izvršenom.

(6) Osoba kojoj se dostava obavlja bit će obaviještena o objavi slanjem pismene obavijesti preko pošte, običnom pošiljkom, na adresu njezina posljednjeg poznatog boravišta.

b) Dostava pravnim osobama

Članak 288.

Ovlaštena pravna osoba registrirana za obavljanje poslova dostave i ovlaštena službena osoba Suda dostavu tijelima vlasti i pravnim osobama, u pravilu, obavljaju predajom pismena jednoj od osoba iz članka 279. stavak 2. ovoga zakona.

c) Odbijanje primitka pismena

Članak 289.

Kad osoba kojoj je pismeno upućeno, odnosno odrasli član njezina domaćinstva, odnosno ovlaštena osoba ili uposlenik tijela vlasti ili pravne osobe odbije primiti pismeno, dostavljač će pismeno ostaviti u prostoriji gdje se dostava obavlja ili će ga pribiti na vrata te prostorije. Na dostavnici će zabilježiti dan, sat i razlog odbijanja primitka, kao i mjesto gdje je pismeno ostavljeno, i time se smatra da je dostava obavljena.

d) Dostavnica

Članak 290.

(1) Potvrdu o obavljenoj dostavi (dostavnicu) potpisuju primatelj i dostavljač. Primatelj će na dostavnici čitko, slovima, napisati dan primitka, svoje ime i prezime i u kom svojstvu prima pismeno.

(2) Ako je primatelj nepismen ili se nije u stanju potpisati, dostavljač će postupiti kao u stavku 1. ovoga članka, te staviti napomenu zašto primatelj nije stavio svoj potpis.

(3) Ako primatelj odbije potpisati dostavnicu, dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati slovima dan predaje i time se smatra da je dostava obavljena.

(4) Kad je, prema odredbama ovoga zakona, pismeno predano drugoj osobi, a ne onoj kojoj se pismeno imalo dostaviti, na dostavnici će dostavljač naznačiti odnos tih osoba.

(5) Ako se dostava obavlja prema odredbama članka 286. ovoga zakona, dostavljač će to naznačiti na dostavnici, kao i dan i sat kada je dostava pokušana i mjesto gdje je ostavljena pismena obavijest.

(6) Ako je na dostavnici netočno ili nečitko naznačen datum dostave ili je dostavnica nestala, dostava se može dokazivati i na drugi način.

4. Promjena adrese

Članak 291.

(1) Ako stranka ili njezin zastupnik tijekom postupka ili prije isteka roka od šest mjeseci nakon pravomoćnog okončanja postupka promijene adresu na koju se dostava obavlja, dužni su o tome odmah obavijestiti Sud.

(2) Ako protiv pravomoćne odluke, unutar roka iz stavka 1. ovoga članka, bude izjavljena revizija, taj se rok produljava sve dok ne istekne šest mjeseci od dostave stranci odluke povodom revizije kojom se revizija odbacuje ili odbija ili pobijana odluka preinačuje.

(3) Ako je protiv pravomoćne odluke unutar roka iz stavka 1. ovoga članka podnijet prijedlog za ponavljanje postupka, taj se rok produljava do isteka roka od šest mjeseci nakon pravomoćnosti prvostupanjske odluke u tom postupku protiv koga nije izjavljena žalba, odnosno do isteka roka od šest mjeseci od dostave stranci odluke o žalbi kojom se postupak za ponavljanje postupka pravomoćno završava.

(4) Ako povodom izvanrednog pravnog lijeka pravomoćna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, smatrat će se da rok iz stavka 1. ovoga članka nije ni počeo teći.

(5) Ako stranka ili njezin zastupnik ne obavijeste odmah Sud o promjeni adrese, Sud će odrediti da se daljnje dostave u parnici obavljaju objavom pismena na oglasnoj ploči Suda, sve dok stranka ili njezin zastupnik ne obavijeste Sud o svojoj novoj adresi.

(6) Dostava iz stavka 5. ovoga članka smatra se izvršenom nakon protoka 15 dana od dana objave pismena na oglasnoj ploči Suda.

(7) Kad punomoćnik za primanje pismena do isteka rokova iz st. od 1. do 3. ovoga članka promijeni svoju adresu, a o tome ne obavijesti Sud, Sud će stranci na njezin trošak imenovati zastupnika za primanje pismena preko koga će obavljati sve dostave, dok ne primi obavijest stranke o postavljanju novog punomoćnika.

5. Punomoćnik i zastupnik za primanje pismena

Članak 292.

(1) Tužitelj ili njegov zastupnik koji se nalaze u inozemstvu, a nemaju punomoćnika u Bosni i Hercegovini, dužni su već prigodom podnošenja tužbe imenovati punomoćnika za primanje pismena u Bosni i Hercegovini. Ako oni tako ne postupe, Sud će ih pozvati da u određenom roku imenuju punomoćnika za primanje pismena, uz upozorenje da će u suprotnom Sud tužbu odbaciti.

(2) Stranci koja opozove punomoć punomoćniku za primanje pismena i istodobno ne postavi drugog takvog punomoćnika, Sud će dostavu obavljati objavom pismena na oglasnoj ploči Suda, sve dok ta stranka ne postavi drugog punomoćnika za primanje pismena.

(3) Ako punomoćnik za primanje pismena otkáže punomoć, a stranka ne imenuje drugog takvog punomoćnika u roku od 30 dana od dana kada je Sud obaviješten o otkazu punomoći, Sud će stranci na njezin trošak imenovati zastupnika za primanje pismena, te obavljati sve dostave preko imenovanoga zastupnika dok ne primi obavijest stranke o postavljanju novog punomoćnika.

Članak 293.

Ako više osoba zajednički tuže, a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika, Sud ih može pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. Ako sami tužitelji u ostavljenom roku ne imenuju takvog punomoćnika, Sud će jednog od njih odrediti za zajedničkog punomoćnika za primanje pismena i o tome obavijestiti stranke.

XVII. PREGLEDANJE I PREPISIVANJE SPISA

Članak 294.

(1) Stranke imaju pravo pregledati i prepisivati spise parnice u kojoj sudjeluju.

(2) Ostalim osobama koje imaju opravdan interes može se dopustiti pregledanje i prepisivanje pojedinih spisa.

(3) Kad je postupak u tijeku, dopuštenje za pregledanje i prepisivanje spisa daje **sudac u prvostupanjskom postupku** predsjednik **drugostupanjskog** vijeća, a kad je postupak završen - predsjednik Suda, odnosno zaposlenik u Sudu koga odredi predsjednik Suda.

XVIII – ISKLJUČENJE I IZUZEĆE

Članak 295.

(1) Sudac ne može obavljati sudačku dužnost (isključenje):

1) ako je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu suovlastitelja, suobveznika ili regresnog obveznika ili ako je u istom predmetu saslušan kao svjedok ili vještak;

2) ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja ili mu je bračni odnosno izvanbračni supružnik, srodnik po tazbini do drugog stupnja, bez obzira na to je li brak prestao ili nije;

3) ako je skrbnik, posvojitelj ili posvojenik stranke, njezina zakonskog zastupnika ili punomoćnika ili ako između njega i stranke, njezina zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke postoji zajedničko kućanstvo;

4) ako je između njega i stranke u tijeku neka druga parnica;

5) ako je u istom predmetu sudjelovao u postupku medijacije ili u zaključenju sudske nagodbe koja se pobija u parnici ili je donio odluku koja se pobija ili je zastupao stranku kao odvjetnik;

6) ako je u stečajnom postupku kao stečajni sudac ili član stečajnog vijeća donio odluku povodom koje je došlo do spora.

(2) Sudac može biti izuzet ako postoje okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristranost (izuzeće).

Članak 296.

(1) Stranka podnosi zahtjev za isključenje, odnosno izuzeće suca čim dozna da postoji koji od razloga za isključenje odnosno izuzeće, a najkasnije do okončanja rasprave, a ako nije bilo rasprave, do donošenja odluke.

(2) Stranka može u pravnom lijeku ili odgovoru na pravni lijek poimence navesti suca koji ne bi mogao sudjelovati u donošenju odluke zbog razloga iz članka 295. ovoga zakona.

(3) U zahtjevu se mora navesti zakonski razlog zbog kojega se traži isključenje ili izuzeće, okolnosti iz kojih proizlazi da je prijedlog pravodobno podnesen i činjenice na kojima se temelji postojanje razloga za isključenje ili izuzeće.

(4) Stranka može tražiti izuzeće samo poimence određenog postupajućeg suca.

Članak 296.a.

(1) Nepravodoban, nepotpun i nedopušten zahtjev za isključenje ili izuzeće odbacit će sudac ili vijeće pred kojim se vodi postupak.

(2) Nije dopušten zahtjev za isključenje ili izuzeće:

1) kojim se općenito traži isključenje ili izuzeće svih sudaca nekog suda ili svih sudaca koji bi mogli sudjelovati u nekom postupku;

2) o kojemu je već odlučeno;

3) u kojemu nije obrazložen zakonski razlog zbog kojega se traži isključenje ili izuzeće;

4) ako stranka zahtijeva isključenje odnosno izuzeće suca koji ne postupa u tome predmetu;

5) ako stranka zahtijeva isključenje odnosno izuzeće predsjednika Suda, izuzev kada postupa u tome predmetu.

(3) Ako je zahtjev iz stavka (1) ovoga članka podnesen na ročištu, sudac će ga odbaciti i nastaviti će ročište.

(4) Protiv rješenja iz stavka (1) ovog članka nije dopuštena posebna žalba.

Članak 297.

(1) O zahtjevu za izuzeće suca odlučuje predsjednik Suda.

(2) Ako stranka traži izuzeće predsjednika suda, odluku o izuzeću donosi Opća sjednica Suda.

(3) Prije donošenja rješenja o izuzeću uzet će se izjava od suca čije se izuzeće traži, a prema potrebi, obaviti će se i drugi izviđaji.

(4) Protiv rješenja kojim se zahtjev za izuzeće usvaja nije dopuštena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dopuštena posebna žalba.

Članak 298.

(1) Kad dozna za postojanje nekih od razloga za isključenje iz članka 295. stavka (1) toč. 1) do 6) ovoga zakona ili čim dozna da je stavljen zahtjev za njegovo isključenje, sudac je dužan

prekinuti svaki rad na tome predmetu i odmah obavijestiti o razlozima za isključenje stranke i predsjednika Suda, koji će odlučiti o isključenju.

(2) Do donošenja rješenja o zahtjevu za isključenje, sudac će poduzeti samo one radnje za koje postoji opasnost od odgode.

(3) Kad sudac sazna da je stavljen zahtjev za njegovo izuzeće ili čim sazna da postoji neki od razloga za izuzeće iz članka 295. stavka (2) ovoga zakona, dužan je odmah o tome obavijestiti predsjednika Suda, a postupak nastaviti bez odgađanja do donošenja odluke o izuzeću. Ako se radi o izuzeću predsjednika suda, on će sebi odrediti zamjenika iz reda sudaca tog suda.

Članak 298.a.

(1) Ako zahtjev za isključenje bude usvojen, Sud će ukinuti sve radnje koje je poduzeo isključeni sudac.

(2) Ako zahtjev za izuzeće bude usvojen, Sud će ukinuti radnje koje su bile poduzete poslije podnošenja zahtjeva, osim ako se stranke ne usuglase da se poduzete radnje ne ukidaju.

(3) U slučaju podnošenja zahtjeva za isključenje ili izuzeće tijekom rasprave pred drugostupanjskim vijećem, primjenjuju se odredbe st. (1) i (2) ovoga članka.

Članak 299.

(1) Odredbe ovoga zakona o izuzeću sudaca primjenjivat će se na odgovarajući način i na zapisničare.

(2) O izuzeću zapisničara odlučuje **sudac u prvostupanjskom postupku** predsjednik **drugostupanjskog** vijeća.

XIX - SUPARNIČARI

Članak 300.

(1) Više osoba mogu jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženik (suparničari):

1) ako su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obveze proističu iz iste činjenične i pravne osnove (materijalni suparničari);

2) ako su predmet spora zahtjevi, odnosno obveze iste vrste koji se temelje na bitno istovrsnoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, te ako postoji stvarna mjerodavnost Suda za svaki zahtjev i za svakog tuženika (formalni suparničari);

3) ako je to drugim zakonom određeno.

(2) Do zaključenja pripremnog ročišta, može, uz uvjete iz stavka 1. ovoga članka, uz tužitelja pristupiti novi tužitelj, ili tužba može biti proširena na novog tuženika s njegovim pristankom.

(3) Nakon što se tuženik upustio u raspravu o glavnoj stvari, bez njegova pristanka ne može uz tužitelja pristupiti novi tužitelj.

(4) Osoba koja pristupa tužbi, odnosno na koju se tužba proširuje, mora primiti parnicu u onom stanju u kojem se ona nalazi kad ona u nju stupa.

Članak 301.

Osoba, koja u cijelosti ili djelomično traži stvar ili pravo o kojem između drugih osoba već teče parnica, može pred Sudom, pred kojim ta parnica teče, tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravomoćno ne završi.

Članak 302.

Svaki je suparničar u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja niti koriste niti štete drugim suparničarima.

Članak 303.

Ako se prema zakonu ili zbog naravi pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinствeni suparničari) smatraju se oni kao jedna parnična stranka, tako da se, ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju, učinak parničnih radnji koje su poduzeli drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nisu poduzeli.

Članak 304.

Ako rokovi za ovrhu određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare ističu u razno vrijeme, tu parničnu radnju može svaki suparničar poduzeti sve dok ma i za jednog od njih još teče rok za poduzimanje te radnje.

Članak 305.

Svaki suparničar ima pravo podnositi prijedloge koji se tiču tijekom parnice.

XX - SUDJELOVANJE TREĆIH OSOBA U PARNICI

1. Sudjelovanje umješaća

Članak 306.

(1) Osoba koja ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama jedna od stranaka uspije može se pridružiti toj stranci.

(2) Umještač može stupiti u parnicu tijekom cijeloga postupka sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, te tijekom postupka nastavljenog podnošenjem izvanrednog pravnog lijeka.

(3) Izjavu o stupanju u parnicu umještač može dati na ročištu ili pismenim podneskom.

(4) Podnesak umještača dostavlja se objema parničnim strankama, a ako je izjava umještača dana na ročištu, prijepis tog dijela zapisnika dostavit će se samo onoj stranci koja je s ročišta izostala.

Članak 307.

(1) Svaka stranka može osporiti umještaču pravo da sudjeluje u postupku i predložiti da se umještač odbije.

(2) Do pravomoćnosti rješenja kojim se odbija sudjelovanje umještača, umještač može sudjelovati u postupku i njegove parnične radnje ne mogu se isključiti.

(3) Protiv odluke Suda kojom se usvaja sudjelovanje umještača nije dopuštena posebna žalba.

Članak 308.

(1) Umještač mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kad se umiješa u parnicu. U daljnjem tijeku parnice on je ovlašten stavljati prijedloge i poduzimati sve ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla poduzimati stranka kojoj se pridružio.

(2) Ako je umještač stupio u parnicu do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašten je podnijeti i izvanredni pravni lijek.

(3) Ako umještač podnese pravni lijek, primjerak njegova podneska dostavit će se i stranci kojoj se pridružio. *Pravni lijek je dopušten ako mu se stranka izričito ne usprotivi.*

(4) Parnične radnje umještača imaju za stranku kojoj se pridružio pravni učinak ako nisu u suprotnosti s radnjama stranke.

(5) Nakon pristanka svih parničnih stranaka, umještač može stupiti u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio.

Članak 308.a.

(1) U parnici između stranke i umještača koji joj se pridružio, umještač ne može osporavati utvrđeno činjenično stanje, kao ni pravne kvalifikacije sadržane u obrazloženju pravomoćne presude (intervencijsko djelovanje presude).

(2) Iznimno od stavka (1) ovog članka, stranka koja je bila umješlač ima pravo istaknuti prigovor da je stranka iz ranije parnice kojoj se pridružio kao umješlač pogrešno vodila prethodnu parnicu ili da joj je Sud propustio dostavljati pozive, podneske ili odluke.

(3) Sud može usvojiti prigovor iz stavka (2) ovoga članka samo ako stranka iz stavka (1) ovoga članka koja je bila umješlač dokaže:

1) da u vrijeme stupanja u prethodnu parnicu nije bila pravodobno obaviještena o parnici koja je prethodno vođena i da je time bila spriječena poduzimati radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda te parnice;

2) da je stranka iz parnice kojoj se pridružila kao umješlač namjerno ili iz grube nepažnje propustila poduzimati parnične radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda prethodne parnice, a za mogućnost njihova poduzimanja raniji umješlač nije znao ili nije mogao znati;

3) da je stranka iz prethodne parnice svojim parničnim radnjama sprječavala da nastupi djelovanje radnji njezina umješlača.

(4) Ako stranka iz stavka (1) ovoga članka koja je bila umješlač uspije s prigovorom iz stavka (2) ovoga članka, Sud će dopustiti da stranke ponovno raspravljaju o činjeničnim i pravnim pitanjima o kojima je raspravljeno u prethodnoj parnici.

2. Obavijest treće osobe o parnici

Članak 309.

(1) Ako tužitelj ili tuženik treba treću osobu obavijestiti o otpočetoj parnici, da bi se time zasnovalo određeno građansko-pravno djelovanje, oni mogu, sve dok se parnica pravomoćno ne dovrši, to učiniti podneskom preko Suda, u kojem će navesti razlog obavijesti i u kakvom se stanju nalazi parnica.

(2) Stranka koju je treća osoba obavijestila o parnici ne može zbog toga tražiti prekid otpočete parnice, produljenje rokova ili odgodu ročišta.

(3) Odredbe članka 308.a. na odgovarajući se način primjenjuju i na treću osobu koja je obaviještena o započetoj parnici.

XXI - ZAPISNICI

Članak 310.

(1) Zapisnik se sastavlja o radnjama poduzetim na ročištu.

(2) Zapisnik se sastavlja i o važnijim izjavama ili priopćenjima koje stranke ili drugi sudionici daju izvan ročišta. O manje važnim izjavama ili priopćenjima neće se sastavljati zapisnik nego će se samo staviti službena zabilješka u spisu.

(3) Zapisnik piše zapisničar.

Članak 311.

(1) U zapisnik se unosi: naziv suda, mjesto gdje se vrši radnja, dan i sat kad se vrši radnja, naznaka predmeta spora i imena nazočnih stranaka, odnosno trećih osoba, i njihovih zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika.

(2) Zapisnik treba sadržavati bitne podatke o sadržaju poduzete radnje. U zapisnik o glavnoj raspravi posebice će se unijeti: je li rasprava bila javna ili je javnost bila isključena, sadržaj izjava stranaka, njihovi prijedlozi, dokazi koje su ponudile, dokazi koji su izvedeni, uz navođenje sadržaja iskaza svjedoka i vještaka, odluke Suda donesene na ročištu, odnosno izvornik odluke nakon zaključenja glavne rasprave.

(3) Zapisnik se mora voditi uredno, u njemu se ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati. Prekrižena mjesta moraju ostati čitljiva.

Članak 312.

(1) Zapisnik se sastavlja tako da **sudac u prvostupanjskom postupku**, predsjednik **drugostupanjskog** vijeća kazuje glasno zapisničaru što će se unijeti u zapisnik, a po ovlaštenju **sudac u prvostupanjskom postupku** predsjednika **drugostupanjskog** vijeća, stranka ili njezin punomoćnik glasno kazuju što će se unijeti u zapisnik.

(2) Stranke imaju pravo pročitati zapisnik ili zahtijevati da im se pročita, te staviti svoje prigovore na sadržaj zapisnika.

(3) To pravo imaju i druge osobe čija je izjava unijeta u zapisnik, u svezi s onim dijelom zapisnika koji sadrži njihovu izjavu.

(4) Ispravci ili dodaci u pogledu sadržaja zapisnika koje treba obaviti u povodu prigovora stranaka ili drugih osoba ili po službenoj dužnosti unijet će se na kraju zapisnika. Na zahtjev tih osoba unijet će se i prigovori koji nisu usvojeni.

Članak 312.a.

(1) Ročišta pred Sudom mogu se tonski snimati.

(2) Sud rješenjem odlučuje o tonskom snimanju, sam ili na prijedlog stranaka.

(3) Protiv toga rješenja nije dopuštena žalba.

(4) Tonska snimka ročišta dostavlja se strankama.

Članak 312.b.

(1) Tonska snimka ročišta dio je spisa sudskog predmeta.

(2) Način pohrane i prijenosa tonske snimke, tehnički uvjeti i način snimanja uređuju se poslovnikom Suda.

Članak 312.c.

(1) Tonska snimka prenosi se i u pisani oblik u roku od osam dana od dana snimanja.

(2) Tonska snimka u pisanom obliku izrađuje se u skladu s odredbom članka 311. ovoga zakona i mora sadržavati sve što je snimljeno na tonskoj snimci.

(3) Stranke mogu tražiti prijepis tonske snimke u skladu s odredbama ovoga zakona.

(4) Stranke mogu zatražiti prijepis tonske snimke u roku od osam dana od dana kada je tonska snimka izrađena.

(5) Ako se prijepis tonske snimke i tonska snimka bitno razlikuju, stranka ima pravo podnijeti prigovor u roku od osam dana od dana dostave prijepisa. Prigovor mora biti obrazložen.

(6) Sud će povodom prigovoru stranke iz stavka (5) ovoga članka u roku od tri dana rješenjem prihvatiti i izmijeniti prijepis tonske snimke ili odbiti prigovor. Protiv toga rješenja nije dopuštena posebna žalba.

Članak 313.

*(1) Zapisnik potpisuju **sudac u prvostupanjskom postupku** predsjednik i članovi **drugostupanjskog** vijeća, zapisničar, stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, kao i tumači.*

(2) Svjedok i vještak potpisuju svoj iskaz na zapisniku kad se saslušavaju pred zamoljenim sudom.

(3) Nepismena osoba ili osoba koja se ne može potpisati stavit će na zapisnik otisak prsta, a zapisničar će ispod otiska upisati njezino ime i prezime.

(4) Ako se koja stranka, njezin zakonski zastupnik ili punomoćnik, svjedok ili vještak udalji prije potpisivanja zapisnika ili ne želi potpisati zapisnik, ili zbog fizičkih nedostataka ne može potpisati zapisnik, zabilježiti će se to u zapisnik i navesti razlog nepotpisivanja.

Članak 314.

(1) O vijećanju i glasovanju sastavlja se poseban zapisnik. Ako je kod **prvostupanjskog i drugostupanjskog vijeća** u postupku u svezi s pravnom lijekom odluka donijeta jednoglasno, neće se sastaviti zapisnik, nego će se u izvorniku odluke staviti zabilješka o vijećanju i glasovanju.

(2) Zapisnik o vijećanju i glasovanju sadrži tijek glasovanja i odluku koja je donijeta.

(3) Zapisnik potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar. Zapisnik o vijećanju i glasovanju zatvorit će se u poseban omot. Taj zapisnik može razgledati samo vijeće Apelacijskog odjela kad rješava o pravnom lijeku i u tom slučaju zapisnik će se ponovo zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je zapisnik razgledan.

(4) Zabilješku o glasovanju potpisuju svi članovi vijeća.

XXII. PREKID, ZASTOJ I OBUSTAVA POSTUPKA

Članak 315.

Postupak se prekida:

- 1) kad stranka umre ili izgubi parničnu sposobnost, ~~a nema punomoćnika u toj parnici;~~
- 2) kad zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegova ovlast za zastupanje, a stranka nema punomoćnika u toj parnici;
- 3) kad stranka koja je pravna osoba prestane postojati, odnosno kad mjerodavno tijelo pravomoćno odluči o zabrani rada;
- 4) kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka;
- 5) kad zbog rata ili drugih uzroka prestane rad u Sudu;
- 6) kad je to drugim zakonom određeno.

Članak 316.

(1) Osim slučajeva posebice predviđenih u ovom zakonu prekid postupka Sud će odrediti:

- 1) ako je odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju;
- 2) ako se stranka nalazi na području koje je zbog izvanrednih događaja, kao što su poplave i slično, odsječeno od Suda.

(2) Sud može odrediti prekid postupka ako se odluka o tužbenom zahtjevu ne može donijeti prije nego što bude donijeta odluka u postupku povodom gospodarskog prijestupa ili u kaznenom postupku.

Članak 317.

(1) Za vrijeme trajanja prekida postupka prestaju teći svi rokovi određeni za vršenje parničnih radnji.

(2) Za vrijeme trajanja prekida postupka Sud ne može poduzimati nikakve radnje u postupku, ali ako je prekid nastupio poslije zaključenja glavne rasprave, Sud može na temelju te rasprave donijeti odluku.

(3) Parnične radnje koje je stranka poduzela dok traje prekid postupka nemaju prema drugoj stranci nikakav pravni učinak. Njihov učinak počinje tek nakon što postupak bude nastavljen.

Članak 318.

(1) Postupak koji je prekinut iz razloga navedenih u članku 313. toč. od 1. do 4. ovoga zakona nastaviti će se kad nasljednik ili staratelj ostavine, novi zakonski zastupnik, stečajni upravnik ili pravni sljednici pravne osobe preuzmu postupak ili kad ih Sud na prijedlog protivne stranke pozove da to učine.

(2) Ako je Sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članku 316. stavak 1. točka 1. i stavak 2. ovoga zakona, postupak će se nastaviti kad se pravomoćno završi postupak pred sudom ili drugim mjerodavnim tijelom ili kad Sud ustanovi da više ne postoje razlozi da se čeka na njegov završetak.

(3) U svim ostalim slučajevima prekinuti postupak nastaviti će se na prijedlog stranke čim prestanu razlozi prekida.

(4) Rokovi koji su zbog prekida postupka prestali teći počinju za zainteresiranu stranku teći u cijelosti iznova od dana kada joj Sud dostavi rješenje o nastavljanju postupka.

(5) Stranci koja nije stavila prijedlog za nastavljanje postupka, rješenje o nastavljanju postupka dostavlja se prema odredbama članka ovoga zakona o dostavi pismena.

Članak 319.

(1) Žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje (članak 315.) ili određuje (članak 316.) prekid postupka ne zadržava ovrhu rješenja.

(2) Ako je Sud na ročištu odbio prijedlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi, protiv tog rješenja nije dopuštena posebna žalba.

Članak 319.a.

(1) Sud će zastati s postupkom kad je to propisano zakonom.

(2) Rješenjem o zastoju postupka Sud određuje vrijeme trajanja zastoja.

(3) Protiv rješenja o zastoju postupka nije dopuštena posebna žalba.

(4) Sud nastavlja postupak po službenoj dužnosti čim prestanu razlozi koji su izazvali zastoj postupka.

(5) Kad Sud zastane s postupkom, može poduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odgode.

(6) Zastoj postupka ne utječe na rokove za poduzimanje parničnih radnji.

Članak 319.b

(1) Postupak se obustavlja kad umre ili prestane postojati stranka u postupku o pravima koja ne prelaze na njezine nasljednike odnosno pravne sljednike.

(2) U slučajevima iz stavka (1) ovog članka Sud će rješenje o obustavi postupka dostaviti protivnoj stranci te nasljednicima odnosno pravnim sljednicima stranke nakon što oni budu utvrđeni.

(3) Sud će nasljednicima umrle stranke, na prijedlog protivne stranke ili po službenoj dužnosti, postaviti privremenog zastupnika kojemu će dostaviti rješenje o obustavi postupka, ako ocijeni da bi ostavinski postupak mogao dulje trajati.

(4) Rješenje o obustavi postupka zbog toga što je pravna osoba prestala postojati dostavit će se protivnoj stranci i njezinom pravnom sljedniku nakon što on bude utvrđen, a ako pravna osoba nema pravnoga sljednika, Sud će, na prijedlog protivne stranke ili po službenoj dužnosti, rješenje o obustavi postupka dostaviti pravobraniteljstvu.

(5) U rješenju o obustavi postupka Sud će odlučiti da svaka stranka snosi svoje troškove u postupku koji je prethodio donošenju rješenja o obustavi.

(6) Na postupak o obustavi na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovoga zakona o prekidu postupka.

XXIII - TROŠKOVI POSTUPKA

1. Parnični troškovi

Članak 320.

- (1) Parnične troškove čine izdaci učinjeni tijekom ili u povodu postupka.
- (2) Parnični troškovi obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika i drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Članak 321.

Svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove koje je prouzročila svojim radnjama.

Članak 322.

- (1) Kad stranka predloži izvođenje dokaza, dužna je po nalogu Suda unaprijed položiti iznos potreban za podmirenje troškova koji će nastati u povodu izvođenja dokaza.
- (2) Kad izvođenje dokaza predlože obje stranke, Sud će odrediti da iznos potreban za podmirenje troškova polože obje stranke na jednake dijelove.
- (3) Sud će odustati od izvođenja dokaza ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku koji odredi Sud.
- (4) Izuzetno od odredbe stavka 3. ovoga članka, ako Sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u svezi s primjenom članka 8. stavak 2. ovoga zakona, a stranke ne polože određeni iznos, predujam troškova za izvođenje dokaza isplatit će se iz sredstava Suda.

Članak 323.

- (1) Stranka koja u cijelosti izgubi parnicu dužna je protivnoj stranci naknaditi troškove.
- (2) Ako stranka djelomično uspije u parnici, Sud može, s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka podmiruje svoje troškove ili da jedna stranka naknadi drugoj razmjernan dio troškova.
- (3) Sud može odlučiti da jedna stranka naknadi sve troškove koje je druga stranka imala, ako protivna stranka nije uspjela samo u razmjerno neznatnom dijelu svog zahtjeva, a zbog toga dijela nisu nastali posebni troškovi.
- (4) Prema rezultatu dokazivanja, Sud će odlučiti hoće li troškove iz članka 322. stavak 4. ovoga zakona podmiriti jedna ili obje stranke ili će ti troškovi pasti na teret troškova Suda.

Članak 324.

(1) Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci naknaditi, Sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, te o visini troškova odlučuje Sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

(2) Ako je propisana tarifa za nagrade odvjetnika ili za druge troškove, odmjerit će se takvi troškovi prema tarifi.

Članak 325.

Stranka je dužna neovisno o ishodu parnice naknaditi protivnoj stranci troškove koje je prouzročila svojom krivnjom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Članak 326.

Ako nije bilo povoda za podnošenje tužbe, zbog toga što je tuženik već priznao svoju obvezu i bio je spreman ispuniti, ili zbog drugih razloga, tužitelj će naknaditi tuženiku parnične troškove.

Članak 327.

(1) Tužitelj koji povuče tužbu dužan je protivnoj stranci naknaditi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo nakon udovoljenja zahtjevu od tuženika.

(2) Stranka koja odustane od pravnoga lijeka dužna je protivnoj stranci naknaditi troškove nastale u povodu pravnoga lijeka.

Članak 328.

(1) Svaka stranka podmiruje svoje troškove ako je parnica završena sudskom nagodbom, a u nagodbi nije drukčije ugovoreno.

(2) Troškovi nagodbe, koja je pokušana ali nije uspjela, ulaze u parnične troškove.

Članak 329.

Ako u izlučnoj parnici bude usvojen tužbeni zahtjev za izlučenje stvari, a Sud utvrdi da je tuženik kao vjerovnik u ovršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih osoba na tim stvarima, odredit će da svaka stranka podmiruje svoje troškove.

Članak 330.

(1) Suparničari podmiruju troškove na jednake dijelove.

(2) Ako postoji znatna razlika u pogledu njihova udjela u predmetu spora, Sud će prema razmjeru tog udjela odrediti koliki će dio troškova naknaditi svaki od suparničara.

(3) Suparničari koji su solidarno odgovorni u glavnoj stvari, odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj stranci.

(4) Za troškove prouzročene posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara ostali suparničari ne odgovaraju.

Članak 331.

Kad ombudsman sudjeluje u postupku kao stranka, on ima pravo na naknadu troškova prema odredbama ovoga zakona, ali ne i pravo na nagradu.

Članak 332.

Odredbe o troškovima primjenjuju se i na stranke koje zastupa pravobraniteljstvo. U tom slučaju, troškovi postupka obuhvataju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade odvjetniku.

Članak 333.

(1) O naknadi troškova odlučuje Sud na određen zahtjev stranke bez raspravljanja.

(2) Stranka je dužna u zahtjevu određeno navesti troškove za koje traži naknadu. Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna staviti najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima, a ako je riječ o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja, stranka je dužna zahtjev za naknadu troškova staviti u prijedlogu o kojem Sud treba odlučiti.

(3) O zahtjevu za naknadu troškova Sud će odlučiti u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom.

(4) U tijeku postupka Sud će posebnim rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne ovisi o odluci o glavnoj stvari.

(5) U slučaju iz članka 327. ovoga zakona, ako povlačenje tužbe ili odustanak od pravnog lijeka nisu obavljani na raspravi, zahtjev za naknadu troškova može se staviti u roku od 15 dana nakon primitka obavijesti o odustanku, odnosno povlačenju tužbe.

Članak 334.

(1) Kad Sud odbaci ili odbije pravni lijek, odlučit će i o troškovima nastalim u postupku u povodu tog pravnog lijeka.

(2) Kad Sud preinači odluku protiv koje je podniet pravni lijek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odlučit će o troškovima cijeloga postupka.

(3) Kad se ukine odluka protiv koje je podniet pravni lijek i predmet vrati na ponovno suđenje, ostavit će da se o troškovima postupka u povodu pravnoga lijeka odluči u konačnoj odluci.

(4) Sud može postupiti prema odredbi stavka 3. ovoga članka i kad odluku protiv koje je podniet pravni lijek samo djelomično ukine.

Članak 335.

Odluka o troškovima sadržana u presudi može se napadati samo žalbom na rješenje ako se istodobno ne napada i odluka o glavnoj stvari.

2. Troškovi u postupku za osiguranje dokaza

Članak 336.

(1) Troškove postupka za osiguranje dokaza podmiruje stranka koja je podnijela prijedlog za osiguranje dokaza. Ona je dužna naknaditi i troškove protivnoj stranci, odnosno postavljenom privremenom zastupniku.

(2) Te troškove stranka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova, prema uspjehu u parnici.

3. Oslobađenje od plaćanja troškova postupka

Članak 337.

(1) Sud će osloboditi plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom općem imovnom stanju ne može podmiriti te troškove bez štete za nužno uzdržavanje sebe i svoje obitelji.

(2) Oslobađenje od plaćanja troškova postupka obuhvaća oslobađenje od plaćanja pristojbi i oslobađenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja, prevođenja i sudskih oglasa. Sud može osloboditi stranku plaćanja svih troškova ili jednog dijela troškova postupka.

Članak 338.

Pri donošenju odluke o oslobađanju od plaćanja troškova postupka Sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a posebice će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj osoba koje stranka uzdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njezine obitelji.

Članak 339.

(1) Odluku o oslobađanju od plaćanja troškova postupka donosi **sudac u prvostupanjskom postupku** na prijedlog stranke.

(2) Stranka je dužna uz prijedlog podnijeti dokaze o imovnom stanju.

(3) Kad je to potrebno, Sud može po službenoj dužnosti pribaviti potrebne podatke i obavijesti o imovnom stanju stranke koja traži oslobađanje, a može o tome saslušati i protivnu stranku.

(4) Protiv rješenja Suda kojim se usvaja prijedlog stranke za oslobađanje od plaćanja troškova postupka nije dopuštena žalba.

Članak 340.

Predujam za troškove od čijeg je plaćanja stranka oslobođena isplatit će se iz sredstava Suda.

Članak 341.

(1) Rješenje o oslobađanju od plaćanja troškova postupka **sudac u prvostupanjskom postupku** može tijekom postupka ukinuti ako utvrdi da je stranka u stanju podmirivati troškove postupka. Tom prigodom Sud će riješiti hoće li stranka potpuno ili djelomično naknaditi i one troškove i pristojbe od kojih je prije bila oslobođena.

(2) U prvom redu imaju se naknaditi iznosi isplaćeni iz sredstava Suda.

Članak 342.

(1) Pristojbe i troškovi isplaćeni iz sredstava Suda čine dio parničnih troškova.

(2) O naknadi tih troškova od strane protivnika stranke koja je oslobođena plaćanja troškova postupka Sud će odlučiti prema odredbama o naknadi troškova.

(3) Pristojbe i troškove isplaćene iz sredstava Suda naplaćuje po službenoj dužnosti Sud od stranke koja je dužna naknaditi te troškove.

(4) Ako je protivnik stranke koja je oslobođena plaćanja troškova postupka odlukom Suda obvezan naknaditi parnične troškove, a utvrdi se da on nije u stanju te troškove platiti, Sud može naknadno odrediti da troškove iz stavka 1. ovoga članka plati u cijelosti ili djelomično stranka koja je oslobođena plaćanja troškova postupka iz onog što joj je dosuđeno. Time se ne dira u pravo te stranke da za ono što je platila traži naknadu od protivnika.

XXIV - NEPOŠTIVANJE SUDA

Članak 343.

Sud će tijekom postupka kazniti novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM stranku, zakonskog zastupnika, punomoćnika ili umješaka koji su svojim parničnim radnjama teže zloupotrebjavaju prava koja su priznata ovim zakonom.

Članak 344.

(1) Novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM Sud će kazniti osobu koja u podnesku vrijeđa Sud, stranku ili drugog sudionika u postupku.

(2) Ako osoba koja sudjeluje u postupku ili osoba koja je kao slušatelj nazočna raspravi vrijeđa Sud ili druge sudionike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naredbama Suda za održavanje reda, Sud će je opomenuti. Ako opomena bude bezuspješna, Sud će opomenutu osobu udaljiti iz sudnice ili kazniti novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM, a može je i udaljiti i kazniti novčanom kaznom.

(3) Ako stranka bude udaljena iz sudnice, ročište će se održati i bez njezine nazočnosti.

(4) Ako iz sudnice bude udaljen punomoćnik, Sud će, na zahtjev stranke, odgoditi ročište, a ako stranka nije nazočna ročištu, Sud će uvijek odgoditi ročište i obavijestiti stranku da je njezin punomoćnik udaljen s ročišta zbog narušavanja reda.

(5) Kad Sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice odvjetnika ili odvjetničkog pripravnika kao punomoćnika, obavijestit će o tome odvjetničku komoru.

Članak 345.

(1) Sud će novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM kazniti punomoćnika za primanje pismena koji protivno odredbama članka 291. stavak 7. ovoga zakona ne obavijesti Sud o promjeni adrese.

(2) Sud će, na zahtjev stranke, narediti punomoćniku za primanje pismena da naknadi troškove koje je prouzročio neopravdanim nedostavljanjem obavijesti o promjeni adrese.

Članak 346.

(1) Osoba koja neutemeljeno odbije primiti pismo, te osoba koja na koji drugi način ometa dostavu pismena, svjesno onemogućavajući ili otežavajući primjenu odredaba ovoga zakona o dostavi, Sud će kazniti novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM.

(2) Sud će, na zahtjev stranke, narediti osobi iz stavka 1. ovoga članka da naknadi troškove što ih je svojim ponašanjem opisanim u stavku 1. ovoga članka prouzročila.

Članak 347.

(1) Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba biti saslušan, Sud će narediti da se prisilno dovede i podmiri troškove dovođenja i kazniti ga novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM.

(2) Ako svjedok dođe i nakon što je upozoren na posljedice uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a Sud ocijeni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, kaznit će ga novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM, a ako i poslije toga odbije svjedočiti, može ga zatvoriti. Zatvor traje sve dok svjedok ne pristane svjedočiti ili dok njegovo saslušanje ne postane nepotrebno, ali najdulje 15 dana.

(3) Sud će, na zahtjev stranke, narediti svjedoku da naknadi troškove što ih je uzrokovao svojim neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da svjedoči.

(4) Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak, Sud će opozvati svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelomično osloboditi naknade troškova. Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane svjedočiti.

Članak 348.

(1) Sud će novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM kazniti vještaka koji ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku ili ne dođe na ročište iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda.

(2) Sud će novčanom kaznom iz stavka 1. ovoga članka kazniti i vještaka koji bez opravdanog razloga odbije vještačiti.

(3) Sud će, na zahtjev stranke, narediti vještaku da naknadi troškove što ih je uzrokovao svojim neopravdanim nedostavljanjem nalaza i mišljenja, neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da vještači.

(4) Rješenje o kazni Sud može opozvati uz uvjete iz članka 347. stavak 4. ovoga zakona.

(5) Odredbe ovoga članka na odgovarajući se način primjenjuju i na tumače.

Članak 349.

Ako osoba koja je novčano kažnjena po odredbama ovoga zakona ne plati tu kaznu u određenom roku, ona će se zamijeniti kaznom zatvora, čije trajanje odmjerava Sud srazmjerno visini izrečene kazne sukladno odredbama kaznenoga zakona, ali koje ne može biti dulje od 15 dana.

Članak 350.

(1) Žalba protiv rješenja iz čl. 343, 344, 345. stavak 1, 347. stavak 1. i 348. stavak 1. ovoga zakona ne odgađa ovrhu rješenja.

(2) Žalba protiv rješenja iz članka 347. stavak 2. i članka 348. stavak 2. ne zadržava ovrhu rješenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka Suda kojom nisu usvojeni razlozi svjedoka za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedino pitanje, odnosno razlozi vještaka za uskraćivanje vještačenja.

XXV - PRAVNA POMOĆ

Članak 351.

(1) Sudovi u Bosni i Hercegovini dužni su u parničnom postupku pružati pravnu pomoć Sudu Bosne i Hercegovine.

(2) Ako zamoljeni sud nije mjerodavan obaviti radnju za koju je zamoljen, ustupit će molbu mjerodavnom sudu, odnosno drugom tijelu vlasti i o tome obavijestiti Sud od koga je primio molbu, a ako mu mjerodavni sud, odnosno tijelo vlasti nije poznato, vratit će molbu Sudu koji je podnio molbu.

Dio četvrti - POSEBNI POSTUPCI

XXVI - POSTUPAK U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA

Članak 352.

Ako u Poglavlju XXVI. ovoga zakona ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz radnih odnosa primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Članak 353.

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a posebice pri određivanju rokova i ročišta, Sud će uvijek obraćati posebnu pozornost na potrebu žurnoga rješavanja radnih sporova.

Članak 354.

Sud će u presudi kojom nalaže ovrhu neke činidbe odrediti rok od 15 dana za njezinu ovrhu.

Članak 355.

Rok za podnošenje žalbe na presudu, odnosno rješenje iz radnih odnosa je 15 dana.

XXVII - POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA POSJEDA

Članak 356.

Ako u Poglavlju XXVII. ovoga zakona ne postoje posebne odredbe, u parnicama zbog smetanja posjeda primjenjivat će se ostale odredbe ovoga zakona.

Članak 357.

Pri određivanju rokova i ročišta po tužbama zbog smetanja posjeda Sud će uvijek obraćati posebnu pozornost na potrebu žurnoga rješavanja prema naravi svakog pojedinog slučaja. Pri tome, Sud može odrediti i rokove kraće od onih predviđenih odredbama ovoga zakona o redovitom postupku.

Članak 358.

Raspravljanje o tužbi zbog smetanja posjeda ograničit će se samo na raspravljanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja. Isključeno je raspravljanje o pravu na posjed, o pravnom temelju, savjesnosti ili nesavjesnosti posjeda ili o zahtjevima za naknadu štete.

Članak 359.

(1) Rok za udovoljenje dužnostima koje su naložene strankama Sud će odrediti prema okolnostima pojedinog slučaja.

(2) Rok za podnošenje žalbe je 15 dana.

(3) U izuzetnim okolnostima Sud može odlučiti da žalba ne zadržava ovrhu rješenja.

(4) Protiv rješenja donijetih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dopuštena.

Članak 360.

Tužitelj gubi pravo da u ovršnom postupku zahtijeva ovrhu rješenja kojim se tuženiku po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže ovrha određene radnje, ako nije zahtijevao ovrhu u roku od 60 dana nakon proteka roka koji je rješenjem određen za ovrhu te radnje.

XXVIII - POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Članak 361.

Ako u Poglavlju XXVIII. ovoga zakona ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivat će se ostale odredbe ovoga zakona.

Članak 362.

(1) Sporovi male vrijednosti, u smislu odredaba ovoga zakona, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na tražbinu u novcu koje ne prelazi iznos od 10.000 KM.

(2) Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na tražbinu u novcu, a tužitelj je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stavka 1. ovoga članka (članak 261. stavak 1).

(3) Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužitelj u tužbi naveo, ne prelazi iznos iz stavka 1. ovoga članka (članak 262. stavak 2).

Članak 363.

Ne smatraju se sporovima male vrijednosti, u smislu odredaba ovoga zakona, sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja posjeda.

Članak 364.

(1) U postupku u sporovima male vrijednosti dopuštena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se okončava postupak.

(2) Ostala rješenja protiv kojih je po ovom zakonu dopuštena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak okončava.

(3) Rješenja iz stavka 2. ovoga članka ne dostavljaju se strankama već se objavljuju na ročištu.

Članak 365.

(1) Ako tužitelj preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 10.000 KM, postupak će se okončati prema odredbama ovoga zakona o redovitom postupku.

(2) Ako tužitelj do zaključenja glavne rasprave koja se vodi prema odredbama ovoga zakona o redovitom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi iznos od 10.000 KM,

daljnji postupak provest će se prema odredbama ovoga zakona o postupku u sporovima male vrijednosti.

Članak 366.

(1) Presuda ili rješenje kojim se završava spor male vrijednosti može se pobijati samo zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

(2) U presudi, odnosno rješenju iz stavka 1. ovoga članka, Sud je dužan navesti razloge iz kojih se može izjaviti žalba.

(3) Protiv prvostupanjske presude, odnosno rješenja iz stavka 1. ovoga članka, stranke mogu podnijeti žalbu u roku od 15 dana.

(4) U postupku u sporovima male vrijednosti rok iz članka 146. stavak 2. i članka 159. stavak 1. ovoga zakona je 15 dana.

Dio peti

XXIX - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 367.

(1) Predmeti iz mjerodavnosti Suda, primljeni u rad kod drugih sudova do stupanja na snagu ovog zakona, dostavit će se Sudu.

Članak 368.

U razdoblju od tri mjeseca nakon početka primjene ovoga zakona, rokovi iz članka 42. stavak 4, članka 61. stavka 2. i članka 184. stavak 3. ovoga zakona mogu se izuzetno produljiti najdulje za 30 dana, ako, s obzirom na postojeći raspored ročišta svakog pojedinačnog suca, zakazivanje ročišta u navedenim rokovima ne bi bilo moguće.

Članak 369.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH"

Članak 369a.

Prijelazne odredbe

Primjena čl. 20a., 20b., 20c. i 34. stavak (1) točka 9) ovoga Zakona počat će stupanjem na snagu Pravilnika o kriterijima i postupku, kojim će se urediti pravila za mirno rješavanje sporova i zaključivanje nagodbe prije podnošenja tužbe Sudu.

Službeni glasnik BiH", broj 84/07

Članak 14.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

Službeni glasnik BiH", broj 58/13

Članak 90.

(1) U svim postupcima u kojima je do dana stupanja na snagu ovoga zakona donesena prvostupanjska presuda, daljnji postupak provest će se prema dosadašnjim propisima.

(2) U svim postupcima u kojima do dana stupanja na snagu ovoga zakona nije donesena prvostupanjska presuda, daljnji postupak provest će se prema odredbama ovoga zakona.

Članak 91.

Ovaj zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

Službeni glasnik BiH", broj 94/16

Članak 4.
Stupanje na snagu

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".